

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 19

Fredag den 14. September 1945

4. AARGANG

Det er ikke nok at straffe

Af Minister Mogens Fog

De første Landsforrædere har modtaget deres Dom og er nu gaaet til Afsoning af deres Straf, og i de kommende Maaneder vil mange følge efter. Man maa regne med, at adskillige Tusinde Mennesker en lang Aarrække fremover skal sone deres Brode overfor Landet, da det var i Nød. Alle Danske er enige om, at de fortjener en haandfast og retfærdig Afstraffelse, men der er Grund til nærmere at overveje Straffens Formaal.

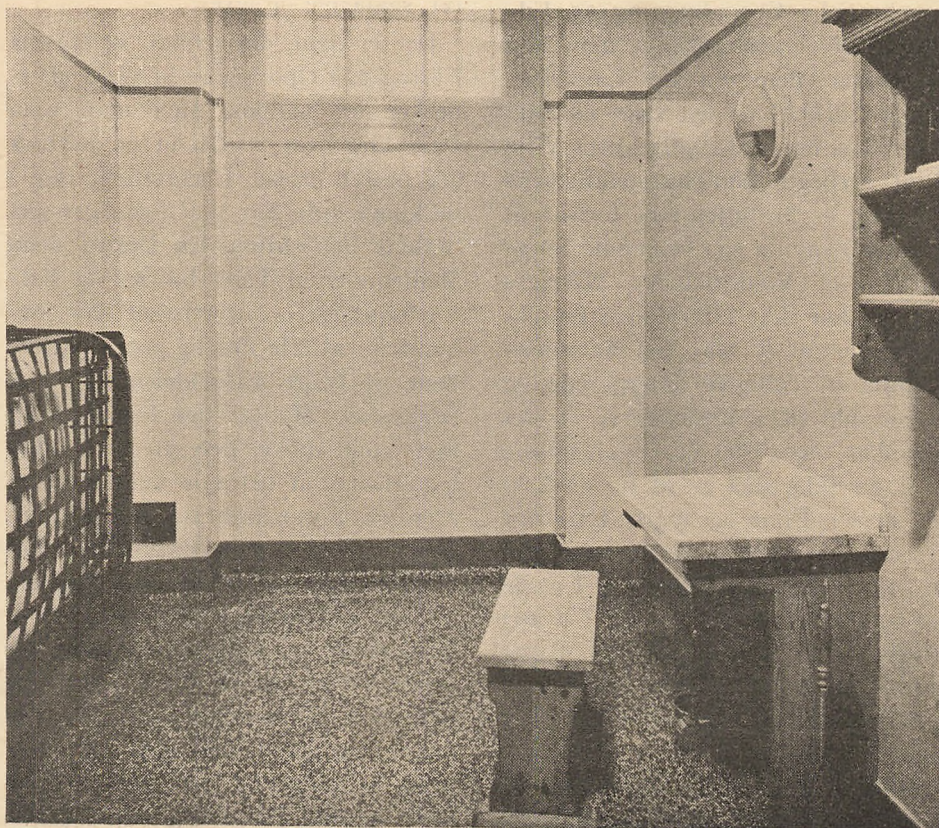
Det forekommer mig, at Gengældelses-Synspunktet i nogen Grad har overskygget mere positive Betragtninger over Forræderilovens Berettigelse, og jeg føler derfor Trang til at gaa lidt nærmere ind paa denne alvorlige Sag.

Et af de væsentligste Formaal med enhver Straf er som bekendt at afskrække andre fra at gaa hen og gøre ligesaa. — den saakaldte Generalprævention. Nu vil man kunne hævde, at der næppe er Chance for, at Danmark i overskuelig Fremtid skulde komme i samme ulykkelige Situation som i de sidste fem Aar, og at man derfor ikke behøver saa haarde og saa talrige Straffe ud fra dette Hensyn. Men det maa erindres, at vort Forhold til Besættelsestidens Nationalforbrydere vil øve Indflydelse langt ud i Fremtiden. Da den unge tyske Weimarrepublik efter forrige Verdenskrig paa sit energiske Krav fik overladt selv at straffe Kejsertidens Krigsforbrydere, skete det ved

de saakaldte Leipzig-Processer i 1921, og det er ikke for meget sagt, at Retsforfølgelsen fik et baade paradisk og forargeligt Forløb. Det maa erindres, at flere af de tiltalte blev overbevist om at have begaaet Grusomheder overfor Civilbefolkningen, navnlig i Belgien, af samme Karakter som SS-Mænd og andre Nazister nu har gjort sig skyldige i. Ikke desmindre blev Dommene yderst milde, mange blev frikendt, flere af de domte

blev hurtigt benaadede og andre fik Lejlighed til at flygte. I de kommende Aar, da politiske Mord grasserede i Tyskland, gennemførte Domstolene en systematisk ensidig Bedømmelse af Forbrydelserne, saaledes at Mordere fra den reaktionære Side — Nazister og aandsbeslægtede — slap billigt eller blev frifundne, mens man tog haardt fat paa Repræsentanter for den modsatte Fløj. Der er for mig ikke Tvivl om, at denne Svaghed og Vilkaarlighed hos de »demokratiske« tyske Domsmyndigheder i høj Grad undergravede det tyske Folks Retsans og Moral og dermed bidrog til at bane Vej for Hitlers Sukces.

Vi maa ikke begaa samme Fejl. Den Gerning, vore Quislinger har øvet, maa ved Straffeforanstaltningernes Hjælp stemples ubønhørligt som stridende mod dansk Tankesæt

Saadan ser Cellerne ud i Vestre Fængsel.

INDHOLD:

Det er ikke nok at straffe	1
Ungdommen og Fremtiden	3
Demokrati og Frihed	3
Skoleungdommens politiske Opdragelse	4
Tekniske Uheld	5
Rapport fra Rigsdagen	5
Leder: Valget	6
Om Gentlemen og alt det der	7
Fra Krig til Fred i Amerika	8
Apropos Demokrati	10
Fuld Beskæftigelse — ja, men hvornaar	11
Ugens Bidstrup	13
Fisk	15

og national Moral. Ellers svækker vi Folkets Fornemmelse af, hvad der er Ret og hvad Uret, og ingen kan i Dag sige, under hvilke Forhold og paa hvilket Tidspunkt vort Folks Retfærdsfølelse atter kan komme paa Prøve. Det er i denne Henseende i højere Grad Gerningen end Manden, man ønsker at stemple.

Vi tør ikke slaa os til Ro.

Men samtidig har vi et andet forebyggende Hensyn at tage. Vi maa værne Arbejdsfreden i vort Lands demokratiske Genopbygning og Udvikling. Hvor omhyggeligt man end undersøger den enkelte Landsforræders Forhold vil det være umuligt at fastslaa, om han stadig huser Vilje til at forfægte Nationalsocialismens Idéer og er besluttet paa fortsat at anvende dens nu saa velkendte Snigmords- og Voldsmetoder. Sveriges Nazister har ikke tabt Modet, Landsforeningen af 6. Maj (en Sammenlutning af tidligere internerede og paarørende til fængslede) er en ret usminket nazistisk Ny-Organisation, — vi tør ikke slaa os til Ro med, at der nu er Fred og ingen Fare for Terrorister i Verden. Derfor maa alle de, som faktisk har støttet vor Fjende her og paa Fronterne for en Tid anbringes i Sikkerhed udenfor Samfundslivet, indtil vi har stabiliseret Retssikkerheden, og Gemytterne er faldet i Lave.

Disse to Hensyn — Opfyldelse af Retsfølelsens Krav og Sikring af Samfundsfreden — er for mig de væsent-

ligste. De er bøger af alment forebyggende (generalpræventiv) Karakter, og opfyldes de, som Loven tilsigter det, vil de tjene til Gavn for en sund og rolig Udvikling i Landet.

Før eller senere kommer de ud iblandt os igen.

Men dermed er Problemet ikke udtømt. Tilbage bliver vor Holdning overfor de dømte som Individder. Jeg har faaet det Indtryk, at de fleste som overhovedet har beskæftiget sig med Straffespørgsmaalet saa at sige har afskrevet dem for Tid og Evighed som Medlemmer af vort Samfund. Men det gaar ikke. Det store Flertal af dem, der nu sættes bag Laas og Slaa, vil før eller senere komme ud iblandt os igen og optage en fri Tilværelse. Skal vi virkelig gaa ud fra, at det er haabløst at gøre dem til normale Borgere? Efter min Mening nej. Alle vore Bestræbelser overfor dem, mens de sidder i Fængsel, maa gaa ud paa at gøre dem til positive Kræfter i Samfundet. Det vil blive Landet til stor Skade, hvis vi i Stedet udruger en sammensvejset, forbryderisk Pariakaste, der vil føle sig i bevidst Opposition til Folkestyret, saalænge de lever.

Der er dem, der mener, at ethvert Forsøg paa Opdragelse af disse Mennesker er haabløs. Men man maa være klar over, at det er en psykisk set meget broget Forsamling, der i de kommende Aar skal forsørges paa Statens Bekostning. En Del af dem, Medlemmer af Terrorbander og Torturekspertes, er utvivlsomt saa forhærdede, at alle Forsøg paa at vække dem til bedre Erkendelse vil være frugtesløse. Mange slige Individder vil utvivlsomt blive henrettede, hvilket jeg tilstaar at betragte mere som en praktisk Foranstaltning end som en Straf. Af det tilbageværende store Flertal er en forholdsvis stor Part efter alt at dømme Psykopater, lettere aandssvage og indgroet asociale. De rejser et særligt Problem, som jeg ikke skal gaa nærmere ind paa ved denne Lejlighed, kun skal jeg paa-pege, at mange af dem trods alt vil være egnede til særlig lægelig Behandling.

Men tilbage bliver ikke helt faa, — formentlig flere Tusinde — som ikke hører til i nogen af de omtalte Grupper. Det er vel nok som Regel Mennesker med slet udviklede moralske Begreber, som maaske allerede tidligere har bragt dem paa Kant med Samfundet, men ogsaa uselvstændige, vildførte, svage, der er faldet for Tilfældigheder, ensidig Paavirkning og uheldige økonomiske Omstændigheder. De har ladet sig hverve, de er blevet Værnemagere, Vagtmænd eller Todt-Folk, og for manges Vedkommende har Bordet fanget, saa de efterhaanden viljeløst er dumpet ind i de berygtede Korps.

Det er dem, der interesserer mig her. Jeg tror paa, det vil være muligt at gøre mange af dem til samfundsnyttige Individder, men erkender, at det vil koste et stort og maalbevidst Arbejde.

Hvad vi lærte i Fængslet.

Det er svært at aflokke det nazistiske Regimentes Historie nogen Fordele. Men paa ét Punkt i det mindste kan den dog ikke frakendes en vis utilsigtet Værdi: I disse Aar har et meget stort Antal normale retsindige Samfundsmedlemmer haft Lejlighed til at gøre Erfaringer, som de uden Hitlers Virksomhed aldrig havde kunnet høste, nemlig med Hensyn til Virkningen af Frihedsberøvelse, Straf og Fængselsophold. Disse Erfaringer bør og kan udnyttes til Fordel for Fremtiden. Det følgende er Resultat af de Tanker, jeg har gjort mig i min nødtvungne Ensomhed.

Det var ikke saa meget Grusomheden som Vilkaarligheden i Gestapos Metoder, der fik een til at hade det System, i hvis Vold man var. Nu vil Forbrydere mod et Retssamfund aldrig komme ud for samme vilkaarlige Behandling; de faar deres Straf udmaalt og ved derefter, hvad de har at rette sig efter. Men ethvert Spor af Vilkaarlighed maa fjernes. Smaaprivilegier, som Ryge- og Læsetilladelse, større Bevægelsesfrihed, Samvær med Medfanger, har en utvivlsom forsonende Betydning, men de bør opnaaes — og fratages — efter bestemte Reg-

(fortsættes Side 14)

Hvad vi vil:

UNGDOMMEN OG FREMTIDEN

Naar Demokratiet skal udvides, er det ikke blot nødvendigt at beskæftige sig med Nutiden, men ogsaa at tage Sigte paa Fremtiden, at Udviklingen faar Mulighed for at følge de rette Spor.

Fremtiden er den kommende Slægt, og for at begynde med den første Begyndelse, maa der drages Omsorg for, at Svangerskabsforsorgen bliver forsvarlig. Set fra et Samfundssynspunkt maa den svangre Kvinde betragtes som et dyrebart Individ, og det maa være en nærliggende Pligt at sikre hende trygge Kaar før og efter Fødslen — herunder Arbejdsfrihed og Garanti for at hun ikke, fordi hun skal have et Barn, skal risikere at miste sit Job og maaske dermed Muligheden for at forsørge sig selv og Barnet. Samtidig med at disse Foranstaltninger er ønskelige for Barnets Skyld, er de i høj Grad paakrævede, for at en anden Side af Demokratiet skal komme til Udfoldelse: Kvindernes Placering i Samfundslivet under lige Kaar med Mændene — det har de ikke nu, og det faar de ikke, før bl. a. en Svangerskabslovgivning levner dem Stunder til at føde deres Børn uden Tab og Forringelse af deres Muligheder i Samfundslivet.

Det næste Krav — der ligeledes er udsprunget af et dobbelt Savn, og hvis Opfyldelse vil gøre dobbelt Gavn for Børnene og for Kvinderne — er flere Vuggestuer, Børnehaver og Daghjem, mange af dem, nok af dem, saa vi kan komme over den Misère, som Manglen paa dem nu betyder. Værdien og Nødvendigheden af saadanne Hjem er indlysende, og der findes da heller ikke det politiske Parti, som ikke har deres snarlige Oprettelse paa deres Program. Alligevel mangler vi dem stadig. Naar Kommunerne forhaabentlig inden længe aflastes for de Problemer, som i denne Periode hæmmer og trykker dem, vil de forhaabentlig Landet over tage Initiativet til, at de smukke Planer og gode Løfter bliver til Virkelighed.

Det har hidtil været saadan, at Samfundets Interesse for Barnet brat holdt op, naar det naaede fjorten Aars Alderen, og af de unge, der vilde naa udover Budstillingen, krævedes der en urimelig Anstrengelse med Arbejde hele Dagen og Læsning om Aftenen. I Fremtiden maa den ubemidlede Ungdoms Kaar forbedres, den skal ikke hæmmes, men støttes i sine Bestræbelser for at naa frem, blandt andet maa der levnes dem Tid til at passe deres Kursus om Dagen, altfor mange Unge sprænges paa det anspændende Slid om Aftenen ovenpaa en lang Dags anstrengende Arbejde.

I et demokratisk Samfund er det ikke nok, at der i Teorien er lige Ret for alle til den højere Uddannelse, det maa ogsaa være gennemførligt i Praksis. Alle egnede maa have Adgang til Undervisning ved Gymnasier og Lærestalter uanset deres økonomiske Kaar — de kan hjælpes dertil gennem Skattelettelser for deres Forældre eller paa mere direkte Vis ved Legater og Studieunderstøttelser, som bør udredes af det Offentlige Midler.

Bliver Adgangen til den højere Undervisning almindelig, kommer dette til at betyde friske Chancer for Demokratisering af Embeds- og Tjenestemandstanden, af Værnene og af de frie Erhverv.

Det er iøvrigt et af Folkestyrets væsentligste Maal at sikre alle Muligheden for at drage fuld Nytte af deres Evner — for den personlige Udviklings Skyld og for Samfundets Skyld — det har Brug for, at alle slumrende Kræfter vækkes til Live.

Demokrati og Frihed

Den Diskussion, der er ført i den sidste Tid om Demokratiet og Friheden, er utvivlsomt yderst frugtbar. Det er sundt, at det genfødte Demokrati gør sig sine Vilkaar klart. Men man kunde unægtelig ønske sig, at Debatten blev halet ned fra sit høje, abstrakte Luftlag, og Teoriene prøvet paa Jordens Haandgribeligheder.

Professor, Dr. jur. Poul Andersen har som Repræsentant for den klassisk-liberalistiske Anskuelse krævet »Frihed for Loke som for Thor«, hvilket ifølge Professoren skulde indebære, at enhver politisk, antidemokratisk Virksomhed skulde være tilladt, blot den ikke benyttede Midlerne Vold og Terror.

Det er egentlig forbavsende, at man kan staa fast paa dette hæderkronede Standpunkt umiddelbart efter, at Verdensdemokratierne er undsluppet Nazismens dødelige Fare. Naar saa mange folkestyrede Lande i første Omgang bukkede under og de øvrige kom paa Afgrunds Rand, var Aarsagen blandt andet at søge i de nazistiske 5. Kolonner. I Ly af rundhaandede demokratiske Rettigheder havde de systematisk udforsket deres Fædrelands civile og militære Beredskab, forraadt det og forberedt sig paa at falde det i Ryggen.

Vi har selv herhjemme faaet at føle, hvorledes Naziorganisationerne i Aarevis grundigt havde beredt sig til at gaa Fjenden til Haande, bl. a. ved at udpege Nazismens Modstandere i Erhverv og offentligt Liv. Eller vil man betvivle, at »Kamptegnet«s energiske Udforskning og Offentliggørelse af Medborgernes Afstamning, »Fædrelandet«s Skrivelser mod navngivne anderledestænkende og hemmeligt udarbejdede Lister dannede Grundlag for Besættelsesmagtens Arrestationer f. Eks. den 29. August eller den 1.—2. Oktober 1943?

Alt dette var hverken Vold eller Terror, men en »politisk Virksomhed«, som banede Vej derfor.

Naar Faren blev afværget og Nazismen slaaet til Jorden, kan det desværre ikke tilskrives den demokratiske Aands Overlegenhed over den nationalsocialistiske, men de frie Landes Overvægt i Staal, Olie og Menneskemateriale.

Og nu skulde vi altsaa fromt lukke Øjnene og lade nye Voldsbevægelser vokse sig stærke, blot for selv at have den skrøbelige Tilfredsstillelse, at vi holder ethvert »demokratisk« Frihedsbegreb i Ære?

Professor Poul Andersen henviser den 5/9 i »Politiken« til den tyske Tjenestemandsslov af 1937, hvori det hedder, at kun den kan blive Tjenestemand, »som

frembyder Sikkerhed for, at han til enhver Tid uforbeholdent vil træde i Skranken for den nationalsocialistiske Stat. Man behøver — siger Professoren triumferende — kun at ombytte Ordet »nationalsocialistisk« med Ordet »demokratisk«, saa har man en Lov, der er en naturlig Følge af at fornægte Lokes Ligeberettilgelse med Thor, og hvor er vi saa henne?

Javist, men Resultatet af denne Ombytning bliver højst forskelligt, og det er nu ikke saa ganske uden Betydning.

Poul Andersen og hans Meningsfæller har sikkert af et oprigtigt Hjerte afskyet den tyske Besættelse af Danmark. Men foretager vi nu samme Kunststykke som i Professorens Eksempel og ombytter Ordet »tyske« med det mere aktuelle »allierede«, vil den gode Liberalist da alene paa Grund af den formelle Lighed mellem de to Tilstande overføre sin Forbitrelse paa den nuværende Situation i Landet?

Man kan ligesaagodt opgive ethvert Hykleri og aabent erkende, at Indholdet, Retningen, Formaålet maa være en afgørende Faktor ved Bestemmelsen af, om en Forholdsregel er god eller slet. Om den er demokratisk eller ej er ikke afhængig af dens formelle Natur, men af om den i sin Konsekvens medfører større Frihed, Frihed for flere, Goder for flere.

Ved den lige og umiddelbare Valgret, som er en af Folkestyrets Grundpiller, skulde det være sikret, at Bestemmelserne er til Flertallets Gavn, idet man fortrøster sig paa Menneskets Evne til i det lange Løb at se sit eget Vel.

Selvfølgelig har ogsaa Mindretallet under Folkestyret Krav paa al rimelig Hensyntagen, men kun i den Udstrækning dets Frihed og Goder ikke medfører en Begrænsning af Flertallets. Derfor maa enhver have Lov til at tro og tænke, hvad han vil, men ikke altid til at handle som han vil. Truer hans Handling — som f. Eks. den nazistiske Virksomhed i de demokratiske Lande — Folkeflertallets Frihed og Ret, maa han bremses. Det er det, Professor Jørgen Jørgensen i sin Artikel her i Bladet (Nr. 10) har gjort opmærksom paa.

Poul Andersens Standpunkt er smukt og tillokkende, men det er Udtryk for en liberalistisk Formalisme, som omsat i Praksis vil føre Demokratiet ud i nye Katastrofer.

Derfor er det sundt at faa det belyst.

Novus.

Til Abonnenterne!

Udebliver Bladet, beder vi Dem omgaaende reklamere til Postvæsenet eller Bladets Ekspedition.

Saatremt der er Numre af Bladet, De ikke har modtaget i den Tid, De har abonneret, vil disse blive Dem tilstillet, naar De skriftligt rekvirerer dem fra »Frit Danmark«s Ekspedition, Nørrevoldg. 11, København K.

Skoleungdommens politiske Opdragelse

Af Adjunkt Hans Jensen

Danmarks Ungdom har i Krigens Aar paa den smukkeste Maade vist, at den havde Vilje til at tjene sit Land, selv om det skulde betyde det største Offer.

Nu staar det til de unge at vise, at de ogsaa i Fredens Danmark vil tjene Folket, og de skal da vide, at hertil kræves ikke blot Vilje til at sætte sit eget til Side, men ogsaa Viden.

Men kræver man af de unge, at de søger Viden og kvalificerer sig til at blive aktive Medborgere i et demokratisk Danmark, saa maa man ogsaa kræve af de ældre, at de sætter deres Kræfter og Evner ind paa af hjælpe disse unge til en saadan Opdragelse.

Demokrati og Oplysning hører uløseligt sammen. Store Opgaver venter den danske Lærerstand, og den kan maaske mere end nogen anden glæde sig ved, at Krigens Udfald har bragt os Demokratiet tilbage; den eneste Styreform, hvorunder det i Virkeligheden er værd at virke som Ungdomsopdrager! Hvorfor? Fordi Skolen i den demokratiske Stat ikke har til Opgave at skabe Mennesker med en paa Forhaand fastsat Livsanskuelse, men ser som sin fornemste Opgave at opdrage de unge til at tænke frit og selvstændigt, og til under deres Kamp for at naa frem til et Standpunkt overfor Tilværelsens mangfoldige Problemer, altid at vise Tolerance overfor andre og Respekt for andres Ret.

Vi fik Demokratiet tilbage, men som det er sagt saa ofte, og som vi har følt det saa haardt, saa maa vi ikke slaa os til Ro hermed og regne Nazismens Onde for udryddet for stedse. Kampen for Demokratiet maa aldrig ophøre. Vort politiske Liv, vort Foreningsliv, ja hele vort kulturelle Liv i videste Forstand har som Forudsætning den demokratiske Samfundsform. Derfor er det af saa fundamental Betydning, at de unge opdra-

ges til Respekt for de demokratiske Idealer, saaledes at de, naar Tiden er inde, forstaar at opfylde de Pligter og udnytte de Rettigheder, som den demokratiske Stat byder dem.

Den danske Skole har gennem mange Aar staaet som en af Demokratiets faste Grundpiller, og de sidste Aar har vist, at den Ungdom, der udgik herfra, paa mange Maader var godt rustet til at modstaa de fremmedes Opfordringer.

Men vi kan ikke slaa os til Ro hermed. Vi maa undersøge enhver Mulighed, der gives for yderligere at udbygge et Arbejde paa den Linje. Jeg skal her nævne et Omraade, hvor Skolen efter min Mening bør tage et Arbejde op i højere Grad end den hidtil har gjort.

Det drejer sig om at yde de ældre Skoleelever, specielt Gymnasiaster og Realister, Støtte i deres utvivlsomme Interesse for Tidens politiske Problemer derved, at der gives disse Elever en saglig Oplysning om aktuelle politiske Spørgsmaal ude som hjemme. Et Arbejde i den Retning maa altid være paa krævet, men det er det mere end nogensinde, hvis Forslaget om 21-Aars Valgretsaldere skulde blive vedtaget. Det betyder, at de unge allerede 2—3 Aar efter, at de har forladt Skolen som Studenter, vil komme til at staa som Medborgere med fulde politiske Rettigheder og Pligter. Hermed stiger Kravet til Skolen om at ruste dem til denne Op-gave.

Lad mig kort omtale nogle Planer, der, naar de om kort Tid bliver bragt til Udførelse, efter min Mening vil hjælpe os et Skridt i den rigtige Retning.

Der er under Forberedelse en Avis for Elever i Gymnasiet og Realklassen. Den beregnes at skulle udkomme een Gang om Maanedene, og den skal indeholde følgende:

(fortsættes Side 15).

Foto: A.E. Andersen

Prominente Tyskere fotograferet under Gaardturen i Kastellet, hvor de bevogtes af »The Royal Dragoons«: Best, Pancke og Bovensiepen.

Tekniske Uheld

DER er talt meget om Statsradiofonien's heroiske Indsats under Besættelsen. Lytterne er maaske ikke helt klar over denne Indsats, men det kan kun skyldes, at de ikke lytter tilstrækkeligt og ikke har hørt de Herrer Julius Bomholt og F. E. Jensen takke hinanden for deres Daad. Nu er Sendetiden blevet forlænget, og de Lyttere, der hidtil ikke har hørt ordentlig efter, vil i Fremtiden faa rig Lejlighed til at erfare, hvad Radiofonien i de vanskelige Aar har udrettet for Danmarks Frihedskamp.

Efter at denne Kamp er forbi, har der imidlertid været enkelte Skønhedsfejl ved de danske Radioudsendelser. Skønhedsfejl, der skyldes tekniske Uheld. Det var f. Eks. et saadant teknisk Uheld, at Minister Mogens Fog ikke blev anmeldt som Taler ved Radiofonien's officielle Genaabning som dansk Radio d. 5. Maj. Ganske vist var det bestemt i Forvejen, at Mogens Fog skulde tale som Frihedsraadets Repræsentant, men Hr. Bomholt havde Aftenen før faaet overtalt Radioraadet til at modsætte sig det, og kun ved Indgriben fra anden Side fik man i sidste Øjeblik rettet Hr. Bomholts første lille tekniske Uheld efter Befrielsen.

Da Aksel Larsen i forrige Uge blev interviewet i Radioen, blev Udsendelsen afkortet med fem Minutter. Slutningen af Ministerens Tale forsvandt i Æteren. En Musik-Udsendelse skulde begynde præcis. Det var ikke teknisk muligt at faa Slutningen af Ministerens Udtalelser med. F. E. Jensen har naturligvis bag efter undskyldt Uheldet.

Der kunde nævnes andre tekniske

Uheld fra den Tid, Statsradiofonien har kunnet sende frit som dansk Radio. Der blev f. Eks. en Aften opført et Hørespil af Oluf Bang. Det handlede om en Værnemager, sympatisk spillet af Elith Pio (en af de trofaste, som F. E. Jensen takkede, fordi de ikke havde svigtet i Nødens Time). Denne brave Værnemager lod sin Fabrik arbejde for Tyskerne, fordi han var nødt til det. Ikke for sin egen Skyld — hvad gjorde det, om han blev skudt eller kom i Koncentrationslejr — nej, det var for Arbejdernes Skyld. Hvis ikke han lod Fabrikken arbejde for Værnemagten, vilde Arbejderne blive slæbt til Tyskland til Slaveri. Derfor maatte den uegennyttige Fabrikant med tungt Sind fabrikere, skønt hans Venner svigtede ham, skønt hans egen Søn ikke vilde forstaa hans patriotiske Bevæggrunde, skønt Oluf Bang alene følte med ham. En kynisk Frihedskæmper lokkede Fabrikantens Søn til at medvirke ved Sabotage. Solnen, der blev fremstillet som let aandsvag, blev dræbt af Faderens Sabotagevagter. En Tragedie, mindende om de store Skæbnetragedier.

Opførelsen af dette Hørespil var naturligvis et teknisk Uheld. Det skyldtes en Forsinkelse. Det laa i Bunken fra Krenchels Tid.

Saadan har den befriede Radio været forfulgt af Uheld. Og det vil nok fortsætte en Tid endnu. Omstillingen er ikke let. Og helt i Orden bliver det nok ikke, før Radioen bliver helt befriet — d.v.s. befriet for de Personer, der aabenbart mangler visse tekniske Forudsætninger for at lede en demokratisk Radio. Kados.

RAPPORT FRA RIGSDAGEN

(2.—9. Sept.)

Ugen stod i Udenrigspolitikens Tegn. Hvidhaarede Christmas redegjorde, som sædvanlig, nys udsteget af Flyvemaskinen, med megen Styrke i Foredraget for San Francisco-Pagten og ytrede med Tilslutning fra alle Sider uforbeholden Hyldest til ulydige Kauffmann. Landstingsmand Jepsen Christensen (V.), hvis Medlemsskab af det udenrigspolitiske Nævn er blevet gjort til Genstand for Kritik, kunde have undt Verden mere indgaaende Oplysninger om Danmarks Kamp mod Tyskerne, end San Francisco Konferencen havde givet. Man kunde — det sagde han nu ikke — jo have sendt Lederen af Region III derover i Stedet for Hartvig Frisch.

*

Kandidatopstillingerne dominerer Debatten uden for Salene. Halvtredsaarige Carsten Raft, der i 1934 ikke uden Forbillede udstyrede sine brune Batailloner med Bidetænger til Overklipping af Pigtraad, og som derefter af sit Partis Ledelse blev sat paa Skolebænk i Folketinget for at lære Demokrati, er af Lyngby-Amagerkredsen blevet genopstillet som Kandidat til Folketinget. Nu er Carsten Bidetang jo for længst hørt op med at være Vehikel for nazistisk Paavirkning af Ungdommen, saa lad os ikke grave i en ubehagelig Fortid, saa meget mindre som Nutiden kan være slem nok. For Vælgerne vil det nok have sin Betydning, at Rafts Utroskab over for den oprakte Højres Politik dog ikke var saa vidtgaaende, at han direkte tog Del i Kampen mod Tyskerne. Han udviste tværtimod en maaske ubevidst Loyalitet over for et tidligere værdsat Forbillede ved at være aabenlys Modstander af Modstanden i dens mest afgørende Former. Bliver han alligevel valgt for fjerde Gang, kan det motiveres med, at en Elev, der er lidt tilbage og fortsat har Brug for Oplæring, normalt fortjener at blive Oversidder.

*

Vor underjordiske Hærfører, som i Kampens Tid havde flere Porteføljer end nogen anden og nu ikke engang har een, Minister Frode Jakobsen, er vedblivende en Gaade for Rigsdagen. Skal han vælges til Folketinget som Medlem af den socialdemokratiske Gruppe? Partifælle Frisch, som ikke rigtig vil se Forskellen paa Frode Jakobsen og Bøden fra Belsen, gør næppe heller Afgørelsen lettere for Ministeren. Man spekulerer paa, om det egentlig er Frisch og Frode Jakobsen, der staar skarpt over for hinanden. Er det ikke blot Sokrates, der er ude efter Nietzsche. Men medens Sokrates høres i Radio og paa Møder, tier Nietzsches danske Ven til stor Utilfredshed for mange Frihedskæmpere. Stig ned fra Bjerget, Zarathustra.

Malt har vi Frode, til mer ej du trænger — staar der i Vandrehallen under en allegorisk Fremstilling. Er det Mottoet, hvorunder maadeholdne Frode Jakobsen er paa Vej ind i dansk Politik?

Cayenne.

VALGET

Aldrig nogen Sinde i Danmarks Historie har et Valg været imødeset med en saadan Spænding som det Folketingsvalg, der kan ventes udskrevet i Oktober eller November. For det første har vi ikke siden 1939 haft et frit Valg, der kunde give et paalideligt Udtryk for de politiske Forskydninger, som er sket siden da — og for det andet faar dette Valg sin særlige Karakter derved, at Vælgerne i højere Grad end nogen Sinde før vil interessere sig for Personerne i de forskellige Partier, ja, for mange vil maaske endog Skillelinien mellem de forskellige Partier blive mindre betydningsfuld end den Linie, som gaar usynligt inden for alle de gamle Partier mellem dem, der svigtede, og dem, der tog Kampen op. Udrensningen i Rigsdagen af de kompromitterede, de sløje og de valne — det er det store nye Problem, som helt adskiller dette Valg fra alle tidligere.

Mange er de Veje, man fra Modstandsbevægelsens Side har drøftet for at sikre en anstændig Fornyelse af Danmarks Rigsdag, men kun een har vist sig farbar: Arbejdet indenfor de enkelte eksisterende politiske Partier. »Frit Danmark« fremsatte i en Leder i Nr. 15 en Plan om Dannelsen af en folkedemokratisk Blok med en fremskridtspræget Politik, men rent valgteknisk maa ogsaa denne Plan efter en Del Forhandlinger betragtes som strandet. Tanken om Dannelsen af et særligt Frihedsparti kunde se tilløkkende ud, men vi har fra vor Side altid betragtet den med Skepsis, fordi man vel vilde kunne samle de »politisk hjemløse« om Udrensningskravet, men ikke f. Eks. om et konkret politisk og økonomisk Program. Og uden et saadant kan man ikke skabe et Parti. De politisk hjemløse har ved Valget ikke anden Udvej end at søge hen til det Parti, som de føler sig mest tiltalt af, og der at kaste deres Stemmer rent personligt paa de Kandidater, som i Handling har dokumenteret, at de er denne Tillid værdige. Valget bliver saaledes denne Gang for en meget stor Del af Vælgerskaren et dobbelt: Hvilket Parti skal jeg stemme paa? — Hvilken af de op-

stillede Kandidater skal jeg stemme paa?

Kommunisterne og Dansk Samling har intet Udrensningsproblem at slaas med, men de gamle Partier har det saa meget desto mere. Endnu er Kandidatopstillingen ikke tilendebragt, men det er i hvert Fald givet, at der indenfor alle de fire store Partier vil blive meget stor Forskel paa de opstillede Kandidater. At de Konservative opstiller *Christmas Møller*, Venstre LRS. *Per Federpiel*, Socialdemokratiet Professor *Erik Husteldt* og de Radikale Professor *Brandt Rehberg*, for blot at nævne nogle enkelte Eksempler, er et glædeligt Tegn, men det betyder ikke, at man fra Partiernes Side har taget den fulde Konsekvens og kasseret de Folk, som rettelig burde kasseres, og selve Opstillingsmetoden, hvor en meget snæver Kreds bestemmer, hvem der skal være Kredens Kandidat, bevirker, at Opstillingen ikke altid bliver et Udtryk for Stemningen blandt Vælgermasserne. Partibestyrelsernes Ret til at møde med bundne Lister gør et Personvalg endnu vanskeligere, men alligevel er netop *Stemmeafgivningen paa Personer* den eneste Maade, hvorpaa Vælgerne kan tilkendegive, hvem de ønsker indvalgt i den nye Rigsdag, og hvem de ikke har Tillid til. Og det bør svie haardt til de Partier, som ikke overalt loyalt giver Vælgerne Ret til at træffe et saadant Valg. Man maa haabe, at der ved dette Valg ogsaa opstilles en Del Kandidater i *Tilslutning* til Partierne — netop derigennem skulde en Del af Frihedsbevægelsens værdifuldeste Kræfter kunne blive valgt.

»Hvordan har du forholdt dig under den tyske Besættelse?« og »Hvilken Indsats har du ydet i Kampen for Danmarks Frihed?« maa være de to Spørgsmaal, som enhver Kandidat før Valget maa stilles overfor. Af deres sandfærdige Besvarelse afhænger det, om den enkelte Repræsentant er værdig til at være med i Opbygningen af det nye Danmark, som under store Ofre tilkæmpede sig Retten til at være Herre i sit eget Hus. De, som har sinket, hæmmet eller modarbejdet denne Udvikling, bør belæres om, at selv ikke de mest udemokratiske Opstillingsmetoder og Partifif kan sikre dem ledende Tillidsposter, hvor det danske Folk ikke er tjent med at have dem.

HRS. Hasles Sjæl og Hoved

Den konservative Folketingsmand, HRS. Hasle, en af den klippede Værnemagerlovs politiske Fædre, T. K. Thomsens smarte Forsvarer, skrev den 9. Sept. 1945 en Anmeldelse i »Nationaltidende« af Alkils Bog »Besættelsestidens Fakta«. Heri erkendte Hr. Hasle nok saa klædeligt, at han maa indrømme, at den *modus vivendi*-Politik, der blev ført i Besættelseaarene, og som han selv havde Medansvar for, har bevirket, »at Danmark tog Skade paa sin Sjæl«. Selv har Hasle aabenbart ikke nøjedes med at tage Skade paa sin Sjæl, det er ogsaa galt med Hovedet. Med alle Tegn paa Bedrøvelse spørger Højesteretssagføreren, hvorledes Udsendelsen af Cirkulæret af 8. Juli 41, der giver Tilladelse til at melde sig til Frikorpset — kan forliges med, at Deltagelse i tysk Krigstjeneste nu straffes med Fængsel fra fire Aar indtil Livstid? Det Argument, der fører hertil, baade forvirrer og bedrøver ham, omend han maa slutte sig til det. (!)

Hvis det ikke var galt med Hasles Hoved, vilde han ikke behøve at være saa spørgende og saa inderligt bedrøvet: ikke blot har han i sin Egenskab af Folketingsmand Medansvar baade for det gamle Cirkulære og for den nye Lov, med den sidste har han endda haft en overordentlig intim Forbindelse, idet han var Medlem af det Udvalg, der før Kapitulationen behandlede Modstandsbevægelsens Forslag til Afstraffelse af Forræderne.

Hr. Hasle har saaledes haft de rigeste Muligheder for at overveje og tage Stilling til Forholdet mellem Frikorpsfolkens Brøde og Straf — det maa den stakkels Mand have glemt, ellers kunde han næppe nu være saa pinlig berørt over Udviklingen.

For meget kan man sige om Hasle, men hyklerisk *det* er han nu ikke — end ikke naar det stunder mod Valg.

Den rigtige Vej

I et Interview i »Berlingske Tidende« udtalte Sir *Wawel W. Wakefield*, Medlem af Parlamentet, der under Krigen var Leder af Air Training Corps, følgende om Flyveruddannelsen under Krigen:

»Det kom for os an paa at udelukke alle, der ikke egnede sig for Flyvetjenesten. Vi skulde spare Tid, og derfor anvendte vi psykotekniske Prøver i vid Udstrækning. Soldaterne blev prøvet i fire fem Dage under alle Forhold, og til Slut blev der holdt Afstemning blandt dem om, hvem de selv vilde anbefale til Forremmelse til Officerer. Denne meget demokratiske Fremgangsmaade holdt Stik senere hen under Officersuddannelsen. De bedste Prøveresultater gav altid de bedste Officerseksaminer.«

»Berlingske« tilføjer for egen Regning: »Disse Bestræbelser med at finde den bedste Mand til den rette Plads kan direkte overføres paa det civile Liv. Meget Tid og mange Taarer over at være kommet paa den forkerte Hylde her i Livet kan for Fremtiden blive sparet.«

OM GENTLEMEN og alt det der

Af Landsretssagfører Per T. Federspiel

Den lille Eros paa Piccadilly Circus, som Gud ved hvor mange Millioner Mennesker kører i Ring om hver Dag, er endnu ikke kommet ud af det Murværk, der under hele Krigen har skærmet ham mod Krigens Farer. Og han vilde saamænd heller ikke faa meget at bestille, for de Damer, om hvem James Elroy Flecker skrev de malende Linier:

»What came of her? the bitter nights
»Destroy the rose and lily.
»And souls are lost among the lights
»Of painted Piccadilly.«

har faaet anden Beskæftigelse — i Fabriker og Kantiner og i alskens Foreninger af Krigsmaskineriet. Indtil man har oplevet det paa første Haand, gør man sig overhovedet ingen Forestilling om, med hvilken minutøs Grundighed alt, hvad der overhovedet har kunnet mobiliseres af Arbejdskraft, har været sat ind paa Krigsanstregelsen. Store Husholdninger blev ribbet for Tjenestefolk. Kun Oldinge og Invalidler maatte beskæftige fast Hushjælp. Mødre med Smaabørn kunde kun faa huslig Hjælp, hvis de selv arbejdede i en eller anden offentlig Tjeneste. Enhver Luksusproduktion var bandlyst. Alle Forsiringer paa Brugsgenstande, al unødige Emballage var fjernet. Tilværelsen var blevet saa spartansk som overhovedet muligt.

Den strengeste Retfærdighed herskede ved Fordelingen af Livsfornødenheder. En Organisation, der nærmede sig det fuldkomne, forsaavidt som der var tænkt paa alle Detailler, sikrede enhver, der vilde være ulejlighet med at staa i Kø, hvad han eller hun behøvede, men heller ikke mere.

Under saadanne Forhold kan det ikke undgaas, at en Række sociale Forestillinger og Fordomme bliver ganske alvorligt forrykket. Og det store Spørgsmaal i England er nu, om Afspændingen efter Krigen vil medføre en Tilbagevenden til Førkrigstidens Livsvaner eller om den Tingenes Tilstand, der her-

skede i Krigsaarene, vil efterlade sig permanente Spor.

I Midten af Juli Maaned begyndte man hist og her paa Restaurationer og i Teatre i London at se en Smoking. Damerne begyndte forsøgsvis at tage lange Kjoler paa. Men der var ingen, der endnu tænkte paa at føre stort Hus og indbyde til Middagsselskaber eller Soiréer. Dertil kunde den enkelte Husholdning simpelthen ikke købe de fornødne Mad- og Drikkevarer.

Imidlertid kommer jo nu den store og vanskelige Demobilisering af Hæren og Krigsarbejdernes Tilbagevenden til Fredsproduktion. Vil dette muliggøre, ja maaske nødvendiggøre, at Befolkningen — hver efter sin Evne — vender tilbage til Levningen fra før Krigen, saaledes at enhver kan komme ind paa sin gamle Plads? Der er ikke megen Sandsynlighed for, at Udviklingen vil gaa den Vej. Et af Hovedpunkterne i det konservative Partis Valgprogram var Ophævelse af Krigstidens Restriktioner, noget Arbejderpartiet ingenlunde kunde indlade sig paa. Umiddelbart skulde man jo synes, at det maatte være et Løfte, der kunde tiltale Vælgerne. Det er dog kun Særlinge, ihvertfald blandt Angelsaksere, der synes om at have Regeringen til at bestemme Formen for dens Tilværelse. Men Tanken havde ingen Bid. Og der er meget, der tyder paa, at den forenkede Tilværelse, der blev en Følge af Krigen, i Virkeligheden passer Englænderne. Dermed ikke være sagt, at en vis Luksus, en vis Bekvemmelighed, ikke vil blive attraaværdig, men de store Huses Tid, Snobberiets Leven over Evne, den besværlige og indviklede Livsførelses Tid er forbi. Englænderne er blevet fattige ligesom vi andre. Og det klæder dem. De tager det ligesaa stolt, som de tog »Blitzen« og V-Bomberne.

Men hvad der er ligesaa betydningsfuldt er, at de tidligere saa stærkt adskilte Samfundsklasser, der allerede under den forrige Krig fik deres indbyr-

des Handicap reduceret, denne Gang er kommet hinanden ihvertfald ligesaa nær som her i Landet. Fortidens gentleman, der vedblev at være gentleman, selvom han var en noksaa stor Tyveknekt, blot han havde gaaet i den rigtige Skole og paa det rigtige Universitet, maatte taale et alvorligt Indgreb i sin privilegerede Stilling efter forrige Verdenskrig. Denne Gang er han blevet et Rudiment uden nogensomhelst Særstilling undtagen indenfor en snæver Kreds af uudryddelige Spidsborgere.

Hærens Demokratisering har gjort sit. Levningens Nivellering Resten.

Disse noget summariske Betragtninger har i høj Grad Bud til Efterkrigstidens Danmark. Hvor meget vi end har holdt af England før i Tiden, har det altid for den almindelige Dansker været svært helt at komme paa Talefod med Englændere, ihvertfald paa engelsk Jord. Idag er Problemet langt enklere, fordi den engelske Levevis i Krigens Løb er blevet bogstavelig talt som vor egen. Vi vil nu langt lettere end forhen kunne udnytte det Fællesskab i Grundsynspunkter, der tidligere kun blev forstyrret ved en forskelligartet social Indstilling, og drage Lære af de kolossale samfundsmæssige Erfaringer, England har høstet og vedblivende vil høste i en Trængselstid, der vil strække sig over mange Aar endnu.

Man kunde jo foreløbig begynde med vore Officerer, og Arbejdet hermed er allerede i Gang. Aanden i den engelske Hær kender vi for lidt til. Navnlig de Officerer, der har ydet en Indsats i Modstandsarbejdet vil have de fulde Forudsætninger for at høste gavnlige Erfaringer i England. Og dernæst vore Arbejdere. I alt for mange Aar har vort Socialdemokrati suget sin eneste udenlandske Inspiration fra de tyske Socialdemokrater. Nu skulde der frembyde sig en Lejlighed til at udsøge velregnede danske Arbejdere — af dem, der ikke gør Vrøvl over Maden og Gennemtrækken — til at deltage i Genopbygningen i England og komme hjem med værdifulde politiske og sociale Erfaringer — baade paa godt og ondt.

Chrysler-Fabrikkerne i Detroit, der fremstillede Tanks, men nu omstilles til mere fredelige Sysler.

Harold M. Fleming skriver i »Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning« den 4. Sept. 1945:

Da Budskabet om Sejren over Japan kom, var U. S. A.'s økonomiske System næsten lige saa uforberedt paa Fredsforhold, som det var uforberedt paa Krig, da Japanerne angreb Pearl Harbor den 8. December 1941. Der var næppe nogen, som havde ventet, at Sejren skulde komme saa pludseligt, og Planerne for Omstillingen af Produktionen til Fredsformaal havde kun halvvejs taget Form. Et Senatsudvalg havde for kun faa Uger siden skarpt kritiseret Produktionsmyndighederne i Washington for Manglen paa et tilfredsstillende Omstillingsprogram. Hær og Flaade havde bestilt alt, hvad de kunde faa, og fik derfor næsten lige saa mange Varer under Enfrontskrigen i Stillehavet som tidligere under Tofrontskrigen. Derfor maa nu Omstillingsprogrammet for Industrien for Størstedelen improviseres i største Hast. Situationen er i mange Henseender den samme som efter Pearl Harbor, da et ret mageligt Beredskabsprogram pludseligt maatte omstilles

til den størst mulige Produktionshastighed.

Offentligheden har faaet en udmærket Oversigt over Situationen i en Rapport, som er blevet udarbejdet af den ny Leder af Omstillingsarbejdet John Snyder. Rapporten er paa ca. 6000 Ord og bærer Titlen »Fra Krig til Fred, en Opfordring«.

Den maaske mest betydningsfulde Udtalelse i den nævnte Rapport, som forudsiger en stor, men forbigaaende Arbejdsløshed i Løbet af Efteraaret og Vinteren, er følgende:

»Vi agter ikke at fortsætte med at producere overflødig Krigsudrustning en eneste Dag for derigennem at mildne Fredskrisen. Vi agter ikke at producere en eneste Granat eller et eneste Vaaben udover det absolutte Minimum, som de militære Fornødenheder kræver, i det Øjemed at mildne Chocket, som Standningen af Krigsproduktionen vil medføre. Vi agter ikke at holde en eneste Soldat, en eneste Sømand i Uniform længere, end han er nødvendig ... for at nedsætte det samlede Antal af midlertidigt arbejdsløse. Dette er den Politik, som Kongressen har fastsat ... og

FRA KRIG

den kommer maaske paa kort Sigt til at udvide vor Opgave. Men den Politik er den korteste og mest effektive Vej tilbage til Fredstilstanden ...«

Bestillingerne til Krigsformaal er derfor allerede skaaret uhyre ned. Allerede i Løbet af de første Dage efter Japans Sammenbrud udsendtes mere end 40.000 Telegrammer indeholdende 92.000 Kontraktannulleringer fra Hærens Indkøbskontor. Følgende Tal giver en Antydning af Omfanget af disse Annulleringer:

Artilleri og Tanks	98 %
Ammunition, alle Slags ..	98 %
Bygningsudrustning, incl.	
Traktorer	100 %
Lægemidler	50 %
Fødevarer	20 %
Klæder og Udrustning, incl.	
Fodtøj og Textilvarer ..	75 %
Telefon- og Telegrafmateriale	100 %
Gummiringe	100 %

For at mildne Overgangen har Myndighederne i Washington hurtigt og kvikt sløjftet saa meget som muligt af den Kontrol, som udøvedes i Krigstiden. Man havde knap fejret Sejren i en Time, før det meddeltes i Radioen, at al den Kontrol, som Arbejdsmarkedskommissionen havde udøvet, ophævedes. Ledelsen af Krigsproduktionen har fulgt Eksemplet. Priskontrolraadet sløjfede øjeblikkelig Priskontrollen over Luksusvarer som Juveler, Pelsværk, Legetøj, Møbler, fotografisk Materiale, og frigjorde Dagen efter Benzin og Brændselolier fra Rationeringen. En vigtig Undtagelse er, at Kontrollen over Lagerbeholdningerne bibeholdes.

Det er altsaa paa to vigtige Omraader, at Omstillingen adskiller sig fra Fremgangsmaaden i 1918 og 1919. For det første lod man dengang mange Statsindgreb forblive i Kraft først og fremmest indenfor Skibsbygningsindustrien (for at skabe Arbejdsmuligheder, selvom Skibene ikke var nødvendige). Og for det andet havde man dengang ingen Kontrol over Lagrene.

Resultatet er imidlertid, at man venter sig en omfattende Arbejdsløshed. Demobiliseringen, som nu foregaar med en Hastighed af 170.000 om Maaneden, skal saa snart som muligt sættes op til 500.000 pr. Maaned. Snyder har beregnet, at 4.000.000 Mand skulde være hjemsendt i Løbet af to Maaneder, og at Arbejdsløsheden skulde naa et Tal paa 5.000.000 om tre Maaneder og 8.000.000 til Foraaret. Disse Tal stemmer nogenlunde overens med de Beregninger, som er gjort af Krigsarbejdskommissionen. Arbejdsgiverne kommer med endnu mere skræmmende Beregning-

L FRED I AMERIKA

ger. Men sandsynligvis bliver Situationen vel ikke helt saa slem — af forskellige Aarsager.

Der er allerede forekommet en betydelig Annullering af militære Ordre, og den har ikke medført nogen følelig Arbejdsløshed. Den totale Arbejdsstyrke indenfor Krigsindustrien gik ned med 1.000.000 i Løbet af 1944, uden at Arbejdsløshedstallet steg. Flyvemaskinefabrikkerne og Skibsværfterne paa Stillehavskysten er allerede naaet ned til Halvdelen af deres Topproduktion — baade paa Grund af Annulleringer og arbejdsbesparende Metoder — men Tilgangen af Arbejdsstyrke er stadig meget knap.

Den vigtigste Grund synes at være, at Millioner af frigjorte Arbejdere inklusive Hustruer, ældre Personer og unge Mennesker ikke søger nyt Arbejde. Antallet af Industriarbejdere steg under Krigen med ca. 7.000.000 Personer udover det normale Niveau.

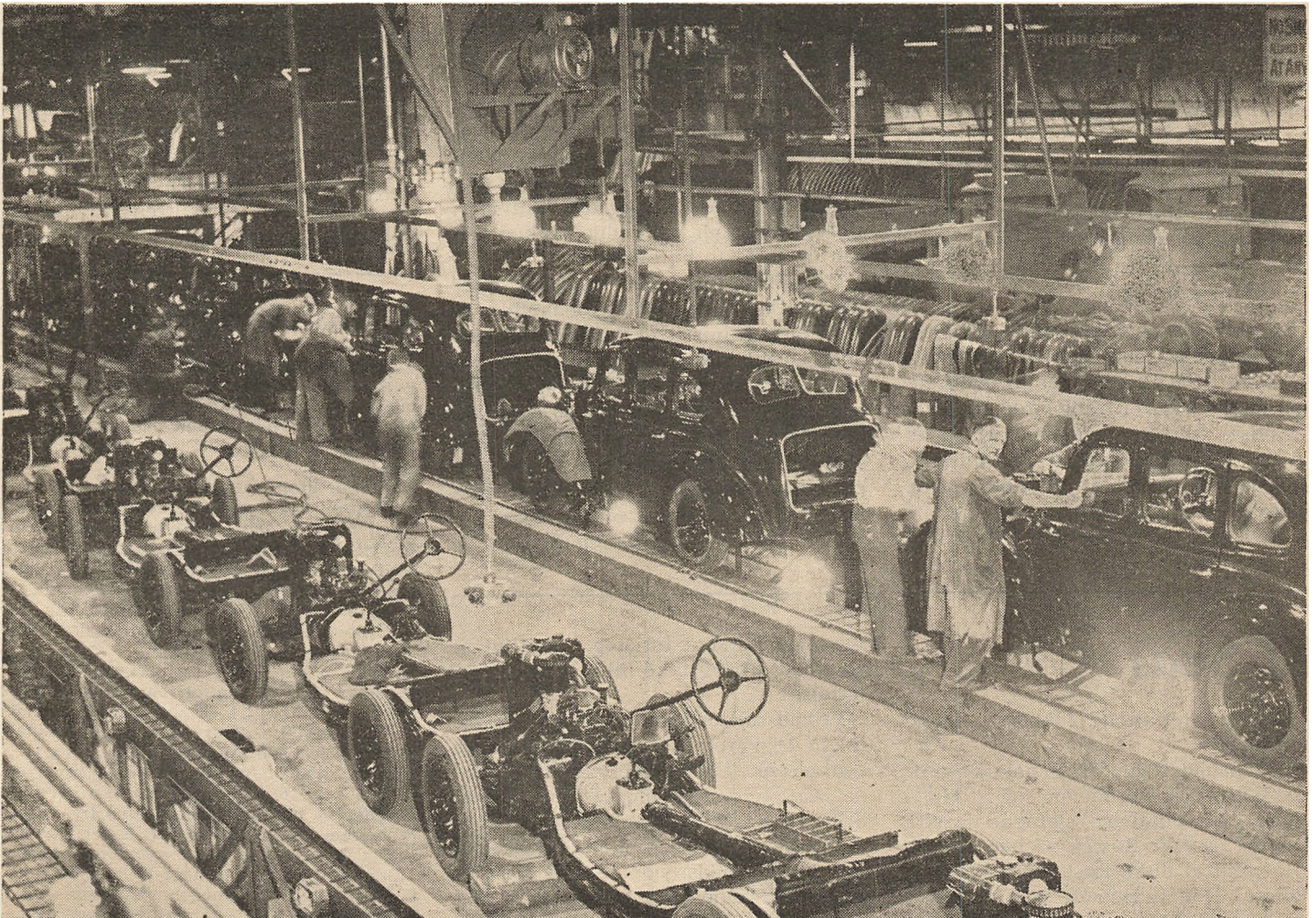
Og mange hjemsendte Krigsindustriarbejdere nægter at tage ledige, lavere aflønnede Stillinger. De indkasserer — for at sige Sandheden — deres Arbejdsløshedsforsikring og gaar ud at fiske. Det samme gør de demobiliserede Soldater i stor Udstrækning.

Der findes ogsaa en betydelig Efterspørgsel efter Arbejdsstyrke i Industrier, som tilvirker holdbare Forbrugsvarer, og som vil vokse i den Maalestok, Industrien sætter Produktionshastigheden op. Der foreligger ogsaa Mangel paa Personale i Handelsfagene og Hjemmearbejdet, som nu beskæftiger 11.000.000 Personer. Det samme gælder Bygningsbranchen, Skovbruget, Grubedriften, Textilindustrien, Læderindustrien og i hvert Fald forbigaaende Jernbanedriften.

Forretningsmændene synes at være mere optimistiske end Washington. Lederen af det amerikanske Industriforbund forudsæede i disse Dage, at kun en meget

lille Procent af Industriarbejderne i U. S. A. behøver at være uden Arbejde i mere end 30 Dage i Forbindelse med Omstillingen. Forretningslivets Mænd har i Minde, med hvilken Hastighed Omstillingen skete til Krigsproduktion tidligt paa Aaret 1942, og ligeledes, at den Arbejdsløshed, som blev forudsagt i Forbindelse med denne Omstilling, udeblev.

Øjensynlig kan den truende Kulmangel for en stor Del overvindes, saa U. S. A. snart kan faa Kul tilovers ogsaa til Europas Behov. U. S. A.s Behov af Kul for 1945 andrager omkring 620 Mill. Tons. Manglen er fornylig blevet beregnet til 25.000.000 Tons. I Hærens Indkøbskontor regner man med, at Annulleringen af Krigsbestillingerne vil betyde en Besparelse paa 145.000.000 Tons i Industriens Kulforbrug i Løbet af det kommende Aar. Givetvis vil en stor Del af denne Mængde blive brugt af Fabrikker, som producerer varer til civilt Brug. Men den største Forbedring i Situationen vil sandsynligvis Kulgrubearbejdernes Hjemkomst fra Hæren medføre. Omkring en Trediedel af Kulgrubernes Personale er nu i Hæren. En betydelig Lettelse medfører Ophævelsen af Rationeringen af Brændselolier, hvorigennem i Hundrettusindvis af Husejere kan gaa over fra Kul- til Oliefyring.

Efter Tysklands Kapitulation overgik en Del af Englands Industri til Fredsproduktion. Austin-Fabrikkerne i Birmingham var de første — til Glæde for alle Bilister.

APROPOS DEMOKRATI

I Juni Maaned i Aar fandt der Valg Sted paa Akademiet af en ny Billedhuggerprofessor. Resultatet blev, at Mogens Bøggild blev indstillet til Embedet af Akademiraadet. Majoriteten for Bøggild var kun lille, som Majoriteter ofte er, naar de gaar ind for det rigtige, — og da særlig inden for Kunst, hvor de bedste Folk er saa udpræget Sofavælgere. — Men Majoritet var der altsaa, og man skulde netop til at glæde sig over, at dansk Skulpturs største og originaleste Begavelse i mange Aar var blevet valgt til de unges Lærer, man skulde netop til at glæde sig over, at noget saadan kunde finde Sted ad naturlig demokratisk Vej, da Undervisningsminister A. M. Hansen med et Brag satte Laaget paa Sæbeboblerne, ved at diktere Ophavsmanden til det nye Professorats Oprettelse, Johannes Bjerg indsat i Stillingen.

Paa samme Tid udviklede der sig en anden Sag, som i høj Grad berørte dansk Billedhuggerkunst: Gravpladsen for de faldne Frihedskæmpere ude ved Ryvangen blev vedtaget, og man talte om en stor aaben Konkurrence for Udformningen og Udsmykningen af dette nationale Mindesmærke. Alt tegnede til, at dansk Billedhuggerkunst vilde faa sin mest inspirerende Opgave i et Par Menneskealder, og Spændingen var stor i Kunstnerkredse. Ingen drømte om, at en saadan Nationalopgave vilde blive gennemført uden aaben Konkurrence, der ganske naturligt vilde lokke alle Landets bedste Billedhuggere frem med deres Forslag.

Men hvad man ikke kunde drømme, skete saamænd mens enhver lysvaagen kunde se til. Kirkeminister Arne Sørensen, under hvem Kirkegaarde og Mindepladser sorterer, gennemførte i et Udslag af forfriskende Privatinitiativ, og paa Grundlaget af tre Fotografier, Indkøbet af et Monument, som ellers havde været tænkt opstillet nede i Søn-

derjylland til Minde for de faldne den 9. April.

Der rejste sig naturligvis i begge disse Tilfælde en Storm af Protest. I den sidste Sag protesterede Kunstnerne endog i samlet Trop, hvad der er et Særsyn, — men alt til ingen Nytte. Nu for nogle Dage siden meddeltes det i Pressen, at Regeringen paany havde akcepteret Kirkeministerens egenraadige Indkøb af Axel Poulsens Figurgruppe.

I og for sig er der nok ingen Grund til større Forundring i den Anledning, man maa resignere og huske paa, at kollegiale Hensyn sikkert gør sig gældende inden for Regeringen — og desuden, Kunst er jo saadan et dejligt uhaandgribeligt Emne, hvor enhver har Lov at mene sit. Men inden jeg helt affinder mig med denne Tanke, maa det maaske være mig tilladt, som sidste Ord i disse to Sager, at meddele de Herrer Ministre, at det har gjort et dybt Indtryk paa alle danske Kunstnere at se, hvordan Regeringen, naar den endelig kommer til en Sag uden økonomisk Baggrund, straks behandler den diktatorisk. Baade Undervisningsminister A. M. Hansens Udnævnelse af Johannes Bjerg til Professor, paa tværs af Akademiets Indstilling, og Kirkeminister Arne Sørensens Monumentmøvre, paa tværs af alle saglige Hensyn, er for Kunstnere, der næsten alle er demokratisk tænkende Individuer, Voldshandlinger, der leder Tanken hen paa de sorteste Forbilleder.

Vi taler og taler om Demokrati hver eneste Dag, og samtidig behandler to af Landets Ministre et Par kunstneriske Spørgsmaal uden realpolitisk Betydning, men af stor kunstnerisk Vigtighed, paa den mest uartige og egenraadige Maade. Det var rart om de Folk, som vælges til at regere, ogsaa paa kulturelle Omraader efterhaanden vændede sig til at opfatte saglige Raad.

Flemming Bergsøe.

Instans fik Retningslinierne for sin Virksomhed fra mig. Naar dertil kommer mit nære personlige Venskabsforhold til Landets to berømteste Stikkerdræbere, der begge har bødet med Livet, »Lystmorderen« Flammen (Citaterne den Gang ikke fra Frisch, men fra Pancke) og Citronen, med hvem jeg har drøftet adskillige af »Mordene« før deres Fuldbyrkelse, forstaar man, at jeg maa føle Angrebet som saa direkte vendt mod bl. a. mig, at en offentlig Kundgørelse om min Stilling i og for sig skulde være overflødig.

Alligevel har jeg — trods Indlæggets Paastand om det modsatte — ved adskillige Lejligheder paa det skarpeste vendt mig mod Hartvig Frisch's mærkværdige Udtalelser. Jeg var dog desværre bortrejst den første Uge efter Hartvig Frisch's Optræden. Alt dette ved, om ikke Indsenderen, saa i hvert Fald »Frit Danmark«s Redaktion Besked om. Jeg forstaar derfor ikke, at »Frit Danmark« ved at bringe et saadant Indlæg uden selv at knytte Kommentarer til eller give mig Lejlighed dertil, har villet kolportere Ængstelsen — der let bliver til Mistænkeliggørelse — videre.

Frode Jakobsen.

— — —

Vi har ikke ønsket at mistænkeliggøre Frode Jakobsen, hvis personlige Indstilling vi kender saa godt, at det vilde være urimeligt at anse ham for bange — men vi har ved at optage paagældende Indlæg villet give ham Lejlighed til en paakrævet Uddybning af sit Standpunkt. Det maa ogsaa for Frode Jakobsen selv være en Tilfredsstillelse, at dette nu klart er sket.

Red.

Elastisk Sprogbrug

I Anledning af, at man fra Frihedsbevægelsens Side agter at gøre Vælgerne opmærksom paa, hvilke Kandidater indenfor alle Partier de bør stemme paa, og hvilke de ikke bør stemme paa, skriver »Næstved Avis«:

»Det er uforstaaeligt, at Modstandsbevægelsen aldrig lader en Lejlighed gaa fra sig til at røbe, at den er blevet smittet en hel Del af det, som den tidligere bekæmpede. Ved en Fremgangsmaade som den ovenfor nævnte forsøger man ganske simpelt at knægte den frie Meningsdannelse, og det har intet med Demokrati og dansk Folkestyre at gøre...«

»Fyns Venstreblad« taler i samme Forbindelse helt urimeligt om »Tilvejebringelse af en politisk Gabestok, der i Vilkårlighed ikke staar tilbage for Middelalderens Hekseforfølgelser.«

De to Blade har aabenbart ikke opdaget, at den frie Meningsdannelse ikke egentlig betyder et Forbud mod, at man fra anden Side fremsætter sit Syn paa Sagen — som Frihedsbevægelsen netop agter at gøre det.

Jævnfør hermed, at naar Hartvig Frisch i Radioen angriber Frihedsbevægelsen, er det Ytringsfrihed, men naar Frihedsbevægelsen tager til Genmæle, er det Knægtelse af Ytringsfriheden.

br.

Et Svar

Fra Minister Frode Jakobsen har vi modtaget:

En Indsender til »Frit Danmark« skriver angaaende Fordømmelsen af Hartvig Frisch's Udtalelse, sigtende direkte til mig: »Der er Røster, vi har savnet, og Savnet af disse Røster gør os ængstelige.« Den Indsender maa da være saa forfærdelig forskræmt af sig. Det, Hartvig Frisch har gjort, er at beskyldte mig for at være Morder. Skulde det da

være nødvendigt for mig offentligt at slaa fast, at jeg ikke billiger hans Opfattelse?

Frihedsraadet bærer naturligvis i solidum Ansvar for Stikkerdrabene. men skal et enkelt Medlem hænges ud, maa det være undertegnede. 1) Som Leder af Frihedsraadet Kommandoudvalg, hvor de militære Retningslinier drøftedes foruden i Frihedsraadet. 2) Som Repræsentant i Frihedsraadet for den Organisation, der udover sine øvrige fortjenstfulde Bedrifter var specialiseret i Stikkerdrab: »Holger Danske«, som i sidste

Fuld Beskæftigelse - ja, men hvornaar!

Af Kontorchef cand. polit. Finn T. B. Friis

I Danmark som i den øvrige Verden er Kravet om *fuld Beskæftigelse* blevet et Hovedpunkt i det økonomiske og sociale Fremtidsprogram. De politiske Partier giver det en Æresplads i deres Programudtalelser. Professorudvalget regner fuld Beskæftigelse som det vigtigste Formaal for vor økonomiske Politik i Efterkrigstiden. Fra Arbejderside fremhæves det stærkt, at det er Beskæftigelse og ikke Understøttelse, det først og fremmest gælder.

Det er da paafaldende, at hele dette Problem ikke har været stærkere fremme i Debatten om den nærmeste Tids Op-gaver. Dette skyldes vel dels, at Udrensningen og de rent politiske Spørgsmaal har samlet Opmærksomheden om sig, dels at man — med Rette eller Urette — regner med, at der overhovedet ikke kan gøres noget alvorligt, før der skaffes de nødvendige Raamaterialer.

Giver den faktiske Situation overhovedet nogen Grund til Uro?

Baade i Maj, Juni og Juli laa Arbejds-løshedsprocenten langt over, hvad den har været i noget Aar siden 1940. Ved Udgangen af Juli var der alt i alt 52.000 Arbejdsledige mod 21.000 et Aar før. Dertil kommer, at der gennem Arbejdsforde-lingen opretholdes Beskæftigelse for ca. 33.000 Arbejdere. Reelt manglede der altsaa Arbejde til 85.000 Mennesker, og dette i en af de Maaneder, da Beskæfti-gelsen normalt ligger højest.

Paa Forhaand var der blevet talt om en Arbejdsløshed paa et Par Hundrede Tusinde Mand, naar Værnemagtsarbejderne og de tyske Industribestillinger hørte op. Tilsyneladende er man da sluppet meget billigere end ventet, men dette skyldes, at Befrielsen kom paa en Aarstid, der er særlig gunstig fra et beskæftigelsesmæs-sigt Synspunkt. Naar Tørvesæsonen er helt forbi og Høstarbejdet afsluttet, vil Arbejdsløsheden utvivlsomt stige meget stærkt, og et Tal paa 200.000 ligger abso-lut indenfor det muliges Grænser.

I denne Henseende er der heldigvis ikke Grund til at nære saa store Bekym-ringer som tidligere.

I Marts bragte en Lovanordning en væsentlig Forhøjelse af Arbejdsforde-lingens godtgørelsen (den ligger nu paa $\frac{1}{3}$ af normal Fortjeneste) og en betydelig Forhøjelse af Arbejdsløshedsunderstøt-telsen med de dertil knyttede Ydelser. Her-

ved blev der sikret dem, der rantes af Mangel paa Beskæftigelse — særlig paa Grund af Brændselsvanskelighederne — en Minimumsindkomst, der ligger adskil-ligt højere end efter de tidligere Regler. Et af Formaalene hermed var vel at hin-dre social Uro og større Tilstrømning til Værnemagtsarbejderne. Da Regering og Rigsdag atter traadte i Funktion, blev Anordningen forandret til Lov med Gyl-dighed til 30. September. Minister Hed-toft-Hansen har betegnet denne Foran-staltning »som det største sociale Frem-skridt for Arbejderklassen i en Aar-række«.

Der er fra flere Sider fremsat Klager over, at Forhøjelsen af Understøttelsen har bevirket en vis Uvilje mod at tage anvist Arbejde. At dette kan være Til-fældet, er forstaaeligt, særligt efter den Desorganisation af Arbejdsforholdene og de stigende Lønkrav, der fulgte med Værnemagtsarbejderne. Det vilde være for meget at vente, at en ret høj Un-derstøttelse ligefrem skulde forøge Ive-ren for at tage et nyt Arbejde, som ikke aflønnes særligt højt. Arbejdsmini-steren har imidlertid klart udtalt, at det er en Forudsætning for de høje Un-derstøttelser, at Misbrug ikke finder Sted; det maa derfor betragtes som en »Pligt og en Æressag for enhver dansk Arbej-der at overtage eventuelle passende Ar-bejder, der anvises ham gennem Arbejds-

anvisningen«. Dette kan ikke understre-ges stærkt nok.

Samtidig bør det ogsaa fremhæves, at naar man kræver af Samfundet, at det — eventuelt med megen Besvær og store Ofre — skal gøre en omfattende Ind-sats for at sikre alle fuld Beskæftigelse, maa det være en Selvfølge, at alle de, der faar et Tilbud om Arbejde til en rime-lig Løn, ogsaa er villige til at modtage det.

Arbejdsfordelingen.

Arbejdsfordeling er under Krigen gen-nemført i en Række Fag. Hele Systemet er et godt Udtryk for social Solidaritet, idet det forhindrer, at Arbejdsløshedens Byrde kommer til at hvile paa nogle en-kelte, medens andre gaar fri. I Stedet for at afskedige en Del af Arbejderne og fast-holde de øvrige, bevares samtlige Arbej-dere i Virksomhederne og beskæftiges paa indskrænket Arbejdstid. Udgifterne, der oprindeligt blev delt mellem Arbejdere og Arbejdsgivere, dækkes nu helt af Staten — et System, der ikke netop opmuntrer til Opfindsomhed og Initiativ hos Ar-bejdsgivere og Arbejdere. Statens Udgif-ter hertil maa i Øjeblikket være meget betydelige.

Selvom Arbejdsfordelingsordningen fra et socialt Synspunkt i en Overgangsperi-ode er rimelig nok, er den fra et Produk-tionssynspunkt — hvis det da ikke drejer sig om en kort, situationsbestemt Periode — helt utilfredsstillende. Den fastholder et stort Antal Arbejdere, som uden en saadan Ordning muligvis vilde søge Be-skæftigelse andetsteds. Men i det lange Løb kan det ikke være naturligt at fast-holde en større Arbejdsstyrke i et Fag, end der kan tænkes at blive Brug for indenfor en overskuelig Fremtid.

Tilførlerne af Raastoffer og navnlig af Brændsel har naturligvis en afgørende Betydning for Beskæftigelsen. Men selv

DER VENTES paa Befordring. Fra en af de store Folkeflytninger i Finland.

i det gunstigste Tilfælde vil disse Tilførsler først komme i Gang lidt efter lidt, og derfor vil der under alle Omstændigheder i en længere Periode blive en ekstraordinær Arbejdsløshed. Alligevel findes der dog mange endnu uudnyttede Arbejdsmuligheder.

Rigsdagen har fornylig vedtaget en Lov, der stiller 60 Millioner Kroner til Raadighed for Udgifter ved Udfyldning af Tankgrave o. l. En Række Steder vil disse Arbejder, hvortil der ikke kræves Materialer, komme i Gang i Løbet af den nærmeste Tid; maaske skulde det gaa noget hurtigere, end det faktisk gaar. Endvidere har Stat og Kommuner tilrettelagt andre store Beskæftigelsesforanstaltninger til Indsats i Overgangstiden mellem Krig og Fred. Der regnes med offentlige Arbejder til 700 Mill. Kroner, svarende til Beskæftigelse til ca. 65.000 Helaarsarbejdere. En Del af disse Arbejder kræver dog mange udenlandske Materialer og adskillige af dem kan først komme i Gang lidt efter lidt, saaledes at det samlede Antal Arbejdere, der straks kan blive beskæftiget, vil være langt mere beskedent.

I hvert Fald er adskillige offentlige Arbejder saa kostbare og i nogle Tilfælde saa lidet produktive, at denne Form for en Løsning af Arbejdsløshedsproblemet ikke kan betragtes som ideel. Det gælder i størst muligt Omfang at sætte Arbejder i Gang, der enten direkte kan bidrage til vore øjeblikkelige Forsyninger eller til bedre og større Produktion i den kommende Tid.

Beskæftigelse i Landbruget.

Hovedparten af de særlige Arbejdsmuligheder, der nu kan mobiliseres, ligger indenfor Landbruget. Gennem L. A. B.s Beredskabskampagne er der fremdraget private Arbejdsmuligheder til flere Hundrede Millioner Kroner fordelt mellem Grundforbedringsarbejder, Byggearbejder og forskellige mindre Arbejder. Mange af dem kræver dog Materialer. Men samtidig har et stort Antal Landmænd i hver eneste Landkommune lovet at beskæftige en »Ekstramand« ved forskelligt Arbejde paa Gaardene i nogle Maaneder. Løfterne er i de fleste Tilfælde afgivet for ca. et Aar siden; men man kan ikke sige, at der hidtil er indtraadt saadanne Ændringer i Produktions- eller Prisforhold, at der kan tales om svigtende Forudsætninger. Her er altsaa *Mulighed* for en meget omfattende Beskæftigelse — først og fremmest naturligvis af Arbejdere fra Landet, men ogsaa i visse Dele af Landet af Arbejdsløse fra Byerne.

I Pressen har man i den sidste Tid ofte fundet Udtryk for, at den nye Situation kræver nye Metoder og navnlig større *Bevægelighed*. Dette Synspunkt kan anvendes med særlig Fordel, naar det gælder Beskæftigelsesspørgsmaalet. Dik-

taturstaterne har baade før og under Krigen været i Stand til ved Tvang at flytte Arbejdskraft i stort Omfang; ogsaa de krigsførende Demokratier har overført Titusinder af Arbejdere fra et Fag til et andet og fra en Egn til en anden. Danmark staar ikke mere under Krigen Tryk; men vor økonomiske og sociale Velfærd kræver, at ogsaa vi er i Stand til at vise Bevægelighed. Hos os bør Arbejdskraftens Flytning i størst muligt Omfang ske ved Frivillighed, men den er ikke mindre nødvendig herhjemme end andetsteds.

Der er dog Fare for, at de nye Understøttelses- og Arbejdsfordelingsregler svækker Tilskyndelsen til, at Arbejdskraft midlertidigt bevæger sig fra de kriseramte Fag til de Arbejdsomraader, hvor der faktisk kan beskæftiges flere Mennesker.

Endvidere er der af mange Grunde en vis Tøven, naar det gælder at forlade sin normale Arbejdsplads i Byerne; Frygten for at miste Kontakten med sit Fag, og Uviljen mod at forlade den normale Bopæl gør sig gældende.

Under Krigen har det imidlertid vist sig, at de høje Lønninger i Tørvemoserne og særlig paa Værnemagtsarbejder har været i Stand til at trække Folk bort fra deres normale Arbejdsplads i længere Tid. Under de nuværende Forhold findes der ikke saa mange Muligheder for at tjene abnorme Lønninger; men alligevel burde der kunne regnes med et vist Initiativ og en vis Tilpasning.

Byarbejdere paa Landet.

Naar Forholdene er saaledes, at der er uudnyttede Arbejdsmuligheder paa Landet, medens Beskæftigelsen i Byerhvervene ligger nede, burde man overveje at anvende et System, der under Krigen i stor Udstrækning har været benyttet i Schweiz: I nogle Industrifag, hvor Beskæftigelsen har været hæmmet af Mangel paa Raastoffer, overfører man *midlertidigt* Arbejdere, navnlig dem, der har et vist Kendskab til Landbrugsarbejde, til Beskæftigelse paa Landet; deres Pladser staar dem aabne, naar Raastofsituationen ændres. Man har ogsaa anvendt »Skift«, saaledes at f. Eks. en Gruppe Arbejdere kommer ud paa Landarbejde i en Maaned eller to og derefter vender tilbage til Fabrikken, medens et nyt Hold rykker ud paa Landet for en tilsvarende Periode.

For at Byarbejderne kan nyde godt af Arbejdsmulighederne paa Landet, er det dog ikke absolut nødvendigt, at de flytter deres Bopæl. Der er gjort adskillige vellykkede Forsøg paa at køre Byarbejdere ud til Høstarbejde, Stødoptagning eller andet Arbejde, og de forbedrede Transportmuligheder (større Benzintildeling) maa kunne udnyttes med dette Formaal. Naar det gælder Arbejdsmuligheder i Kommuner, der ligger saa langt borte fra

Byerne, at daglig Kørsel frem og tilbage ikke er mulig, maa der kunne træffes en Ordning med fælles Indkvartering eller Kost og Logi paa Gaardene.

Af stor Betydning er *Lønspørgsmaalet*. I Almindelighed ligger de gængse Lønninger paa Landet en Del lavere end i Byerne. Naar det drejer sig om gifte Byarbejdere, maa der endvidere i Tilfælde af Familieoverhovedets Flytning regnes med en særlig Udgift ved Opretholdelse af en dobbelt Husholdning.

For at overvinde Vanskeligheder af denne Art, maa det Offentlige træde til ved Ydelse af Transporttilskud og eventuelt Familietilskud. I Schweiz, hvor man allerede i 1940 indførte Arbejdspligt med det Hovedformaal at faa Arbejdsløse fra Byerne ud paa Landbrugsarbejde til Sikring af Landets Forsyninger, garanterede man Arbejderne en Godtgørelse for de særlige Udgifter ved Flytningen. Ogsaa herhjemme har man været inde paa lignende Tanker, som dog ikke har vundet almindelig Forstaaelse. Hvorfor egentlig ikke? Hvad taler mod Gennemførelsen af denne Foranstaltning?

Vi har ikke Raad til at vente!

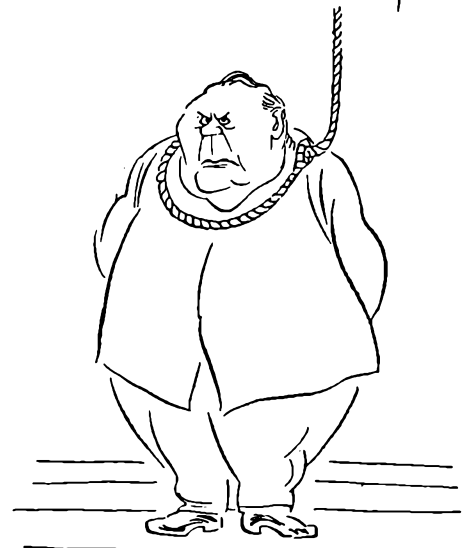
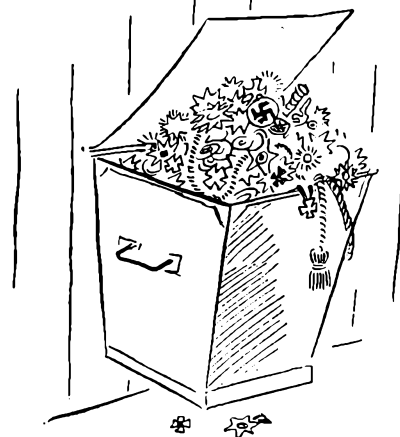
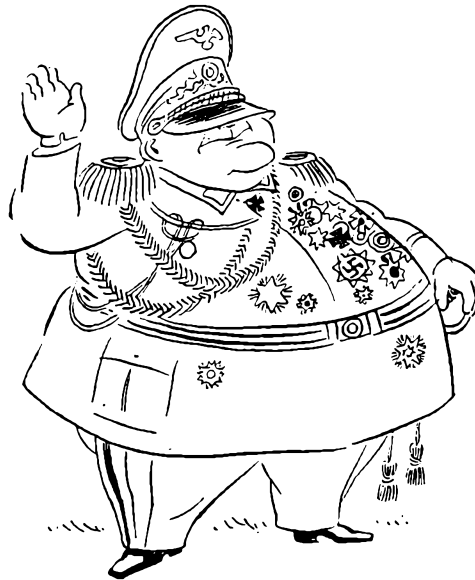
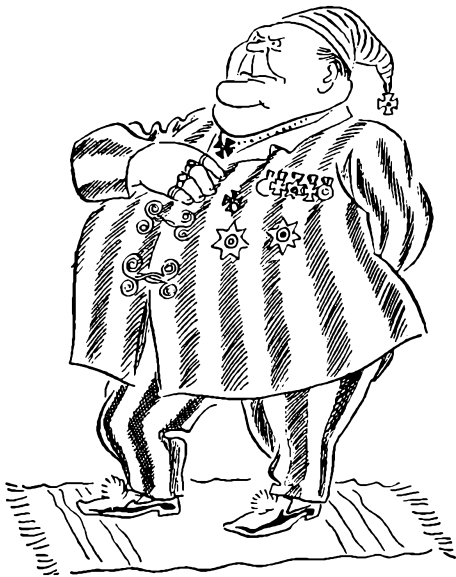
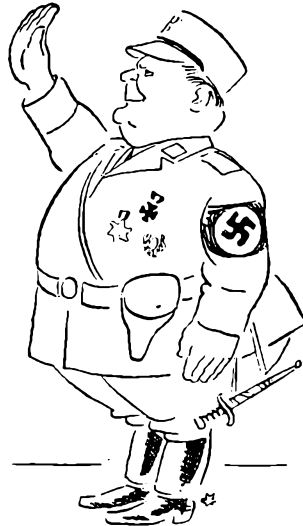
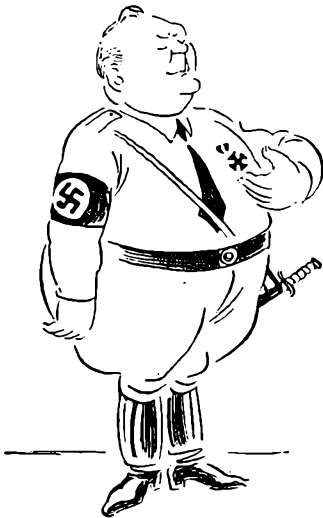
Alle er klare over, at vort Erhvervslivs Udvikling og dermed Beskæftigelsen afhænger af mange Faktorer uden for vort Lands Grænser. Det er derfor fristende at føre en henholdende Politik overfor Beskæftigelsesproblemet og holde Situationen flydende i en Overgangstid. Paa den Maade gaar Maaned efter Maaned.

Det letteste er naturligvis at lade Tingene gaa deres skæve Gang, ikke udsætte sig for politiske Vanskeligheder, som maaske vil vise sig, hvis der virkelig skal foretages visse effektive Indgreb — og saa lade Staten, Kommunerne og de forholdsvis godt konsoliderede Arbejdsløsheds-kasser punge ud, medens man venter paa, at »noget (d. v. s. de normale Tilførsler) vil vise sig«. Men selvom Respekten for Penge og navnlig for de offentlige Kasser er gaaet stærkt tilbage i de senere Aar, er der dog alligevel Grund til at tænke paa vore Finanser. Vi bør søge at spare Udgifter til Understøttelse og Arbejdsfordeling, samtidig med at vi tænker paa vor Produktion og ikke mindst paa den personlige Belastning og Demoralisation. Mangel paa Beskæftigelse betyder.

Raabet om fuld Beskæftigelse bør lyde — ikke alene for Dagen i Morgen, men ogsaa for Dagen i Dag. Vi maa ikke — selvom det maaske »kun« drejer sig om en Overgangstid paa 3 eller 6 Maaneder — falde tilbage til den Passivitet overfor Arbejdsløsheds-spørgsmaalet, som prægede saa mange i Mellemkrigsaarene, og som vi nu een Gang for alle maa være kommet bort fra.

Arbejdskraften er vort Lands vigtigste Rigdomskilde: Det, der spildes her, er tabt for evigt. Derfor maa Beskæftigelsesproblemet aldrig faa Lov til at hvile.

DEKORATIONER

Det er ikke nok at straffe

(fortsat fra Side 2)

ler, saa Fangen føler ikke en Gunst eller Vrede, men en Retfærdighed bag dem. Den aandelige Føde, som bydes, faar en helt anden Valør under Isolationen end under frie Forhold, og Forholdet til Fangevogterne kommer til at spille en større, nedbrydende eller opløftende Rolle for ens Tankeliv end man teoretisk kan udregne. Som Dostojevsky forlængst har gjort opmærksom paa bliver Dagliglivets Ubetydeligheder i Fængslet en langt mere dominerende Faktor for ens Livsførelse end normalt. Afveksling og legemligt Arbejde er et Gode, som skattes højt.

Alt dette maa man tage Hensyn til i den detaillerede Udformning af Straffeformen for vore Forrædere, hvis vi ønsker at opdrage dem.

Men man skal ogsaa bevidst bestræbe sig paa at paavirke dem til Forstaaelse af Demokratiets Fordele fremfor Førersystemet. Det kan ske ved Undervisning, Foredrag, Litteratur, Studiekredse; men da den praktiske Erfaring er en langt visere Læremester end baade Bogen og Ordet, bør man ogsaa lade Fangerne lære Folkestyrets Metoder at kende ved egen Hjælp, ved et vist Selvstyre indenfor Murene.

Udvikling og Forbedring bør være Maalet.

Jeg vil derfor foreslaa, at man skaber et fast System for Tilbringelse af Straffetiden, en Række Trin, som man efterhaanden kan stige opad mod flere Privilegier, større Bevægelsesfrihed og udvidet Selvstyre. Ikke Tiden, men Opførslen, den sjælelige Udvikling, skal være bestemmende for, om en Fange skal gaa opad eller nedad Trappen.

Det er Hensigten at oprette en tre—fire Fangelejr specielt til dem, der dømmes efter de nye Straffelove. Maaske kunde man indrette hver af dem til et bestemt Hovedtrin paa Vejen mod de friest mulige Forhold, saaledes at det blev ikke alene af større opdragelsesmæssig Betydning, men ogsaa mere attraaværdigt at blive flyttet fra den ene til den an-

den. Fra første Færd maatte alle Lejrene naturligtvis starte fra Bunden — hvor Livet faar det mest fængselsagtige Præg, — men ved en Forhaandssortering af Fangerne kunde man vel skabe Mulighed for, at en af Lejrene kunde bevæge sig hurtigere mod mere privilegerede Forhold end en anden.

Det er indlysende, at et saadant positivt opdragende Arbejde vil stille store Krav til Bevogningspersonalet. Ikke alene vil dets Iagttagelser være nødvendige for at bedømme om en Fange har kvalificeret sig til bedre Behandling, men i det daglige Samvær skulde der gerne udøves en gavnlig Indflydelse, Agitation om man vil, paa den enkelte. Derfor vil det være nødvendigt at udsøge et vel-egnet Mandskab og at give det en passende Uddannelse ikke alene før, men ogsaa under Gerningen, ved Foredrag, Selvstudium, Diskussioner og fælles Raadslagning om Fangerne vil meget kunne opnaaes. Der er iøvrigt ofte fra Fængselspersonalet selv fremsat Ønske om at faa en bedre Skoling end hidtil, saa Forslaget vil i hvert Fald ikke møde Indvending fra den Kant.

Man maa ikke overse, at det vil koste Staten noget mere at indrette Straffeanstalterne paa denne Maade, men der er for mig ikke Tvivl om, at det er Penge, der kommer igen, og det vil vel iøvrigt være muligt at udnytte Fangerne Arbejdskraft noget mere gevinstbringende end ved at lade dem snitte Legetøjsheste.

Krav om et positivt System.

For mig er det væsentligste Hensynet til vort Samfund, som engang skal genoptage de straffede i sit Dagligliv. Maaske kunde man spørge, hvorfor disse foreslaaede Strafferformer først og fremmest skal komme den p. t. mest foragtede Del af vore Forbrydere til Gavn. Mit Svar herpaa er, at vi staar overfor at skabe noget nyt, og der er større Muligheder for at lægge det i fremsynde Rammer end at ændre bestaaende og indgroede Forhold ved vore gamle Fængselsinstitutioner. Men iøvrigt nærer jeg ikke Tvivl om, at de mange

gode Danskeres Erfaringer som Fanger under Besættelsen bør føres frem og bevirke en radikal Omlægning af hele det System, hvorefter man i Dag straffer dem, der forser sig mod Lovene.

Det kan maaske være svært at sige, hvilke Metoder der vil være bedst egnede til at omforme Misdæderes Straf til positiv Opdragelse. Men efter de Erfaringer, man hidtil har gjort, kan alle til Gengæld være enige om, at det nuværende System ikke virker opbyggende paa dem, der underkastes dets Virkninger. Fængsels-hjælpen kan tale med derom. Det er ikke uden Grund, man har forladt den gamle Betegnelse: Forbedringshus.

Til Klaring —

Kære Kate Fleron,

Vær venlig at oplyse Deres Læsere om, at jeg havde givet min Artikel i »Frit Danmark« 7. ds. Overskriften: *Hvad ethvert normalt Menneske maatte kunne forstaa, og at det er Redaktionen, som — uden mit Vidende — har ændret denne Overskrift til: Maskespil.*

Denne Ændring har nemlig medført en Forskydning af Retningen, i hvilken Artiklen ønskede at lede Læsernes Tanker.

Min Hensigt var at henstille til Overvejelse, om man virkelig kan kræve af ethvert normalt Menneske, at han i 1941 skulde gennemskue, at den Regering og Rigsdag og de forskelligartede militære og civile Autoriteter, som banede ham Vejen for Indmeldelse i »Frikorps Danmark«, blot drev Maske- eller Komodispil med Alverden, danske Mennesker inclusive, og om den Person, som vandrede den banede Vej, skal være den eneste, der nu, fire Aar senere, straffes med mange Aars Fængsel?

Derimod drejer Deres Overskrift *Maskespil* — hvad Deres i Tilknytning til mine Betragtninger skrevne ledende Artikel tydelig viser — Tanken hen paa Problemets rent politiske Side, ja, gør endog dette til den Grad, at Spørgsmaalet om Forholdet mellem Politikerne og Modstandsbevægelsen trænges frem i Forgrunden, medens jeg kun i en enkelt, ironisk Slutbemærkning havde strejft dette Spørgsmaal.

Der er ingen Ulykke skeet. Men alle Parter er tjent med, at det bliver præciseret, paa hvilket Terræn de hver især erklærer sig rede til at tage Kampen op.

8. September 1945.

Venlig Hilsen, Deres hengivne

Franz v. Jessen.

Skoleungdommens politiske Opdragelse

(fortsat fra Side 4)

1. En fast udenrigspolitisk Oversigt, som giver de unge en redelig og forstaaelig Fremstilling af Tidens store Problemer udenfor vore Grænser. Det er ikke Sensationer, men Oplysning, der skal gives.
 2. En indenrigspolitisk Oversigt, der skal gives i Form af Uddrag fra de forskellige Dagblade med kun den nødvendigeste forbindende Tekst. En Oversigt i denne Form vil give de unge en Mulighed for selv at arbejde med Spørgsmaalene; her skal ikke være Tale om en Pegepind, som fastslaar, hvad man skal tro eller tænke. Ved at aftrykke egnede Uddrag af Dagspressens Omtale af de indrepolitiske Begivenheder ganske uden Hensyn til Partifarve, skal Bladet staa i den almene Oplysnings Tjeneste og ikke tjene nogensomhelst Særinteresse.
- I Forbindelse med dette Afsnit af Avisen, skal der ogsaa bringes nogle smaa Artikler til Forklaring af, hvad de Ord egentlig betyder, som til Tider gaar igen og igen i vore Aviser som f. Eks. Kronekurs, Socialisering, saaledes at de unge forstaar, hvad de taler om.
3. En Oversigt over de vigtigste Begivenheder i de andre nordiske Lande.
 4. En Kronik til Behandling af et aktuelt politisk eller socialt Spørgsmaal m. m.

At hele Bladet skal præges af den mest absolutte Vilje til Objektivitet og Upartiskhed er en Selvfølge, det vil være en Forudsætning for hele Foretagendets Mulighed for Sukces.

En Avis af denne Karakter vil betyde en lige saa forfriskende som paakrævet Aktualisering af Undervisningsstoffet. Det synes mig naturligt at gaa denne Vej, naar der skal være Tale om at give Samfundslæren mere Plads i Skoleundervisningen, fremfor at udvide Sidelallet i en Samfundslære, der dog altid meget hurtigt vil blive forældet.

Den paatænkte Avis kan blive en værdifuld Faktor til at sikre imod, at de unge i alt for høj Grad bliver præget af den tilfældige Avis, Hjemmet holder,

fordi den vil stræbe efter at give dem alle de forskellige politiske Partiers Syn paa Problemerne og ikke kun gaar et enkelt Partis Ærinde.

En saadan Skoleavis vil de unge normalt ogsaa lettere give sig i Lag med end med Hjemmets Avis, og den vil være lettere at orientere sig i specielt m. H. t. det politiske Stof, og Arbejdet med den vil derefter give større Mulighed for at følge Hjemmets Avis med Interesse og med den fornødne Kritik.

Men nu Skolens Forhold til den paatænkte Avis? Ja, det primære er, at Eleverne faar Avisen og læser den, men afgørende synes det mig ogsaa at være, at de unge efter Læsningen af Avisen paa Skolen kan finde Sangbund for en Drøftelse af de Overvejelser, den afleder. Med Avisen som Basis skal der — naturligt vel i Historietimen — udvikle sig en Diskussion om den forløbne Perodes ydre- og indrepolitiske Spørgsmaal.

Saadanne Diskussioner er jo ikke noget nyt i Gymnasiets Historieundervisning. Her er i Virkeligheden kun Tale om at give dem et lidt solidere Grundlag, derved at de unge er bedre oplyst forud for Diskussionen.

Skulde man frygte, at disse Diskussioner skulde kunne føre til en ensidig politisk Paavirkning fra Lærerens Side, saa maa det forstaas, at Faren for en saadan Paavirkning jo i Virkeligheden er meget større nu, end den vil være, naar Eleverne faar den paatænkte Avis i Hænde og herved faar Raastof til evt. at imødegaa Lærerens Opfattelse.

Den Drøftelse, der skal finde Sted paa Skolen, skal Læreren lede, men ikke præge, og han skal lade Diskussionen udfolde sig saaledes, at Deltagerne forstaar, at det er en naturlig Ting, at Meningerne brydes i deres lille Samfund som i Samfundet iøvrigt, og at der blot kræves af dem, at de forstaar, hvad de taler om, og at de er villige til at prøve at forstaa andres Argumenter.

Det var en besnærende Tanke at udvide den nye Avis til ogsaa at bringe orienterende Artikler om Kunst, Litteratur, Film m. m., men foreløbig er det Tanken at blive ved den rent politiske Orientering.

De kommende Tider skal ogsaa nok give tilstrækkelig Stof til Avisen baade af ydre og indrepolitisk Karakter.

Loyal Omtale.

Til »Information« udtalte Minister Aksel Larsen den 7. Sept.:

»Jeg vil gerne slaa fast, at vi har ikke søgt Erstatning for noget som helst, men vi vil naturligvis meget vel kunne forstaa, om man følte sig forpligtet over for vort Parti i Anledning af de Grundlovsbrud og grove Overgreb, Regering og Rigsdag har begaaet mod os under Besættelsen.«

Herpaa svarede »Frederiksborg Amts Avis« den 8. Sept.:

»Kommunisterne generer sig ikke. Nu vil de have 2 Mill. Kr. foræret af Staten. De fik oprindelig 750,000 Kr. af Staten til deres Blad som Plaster for Forbudets Svie og Smerte. Med et saadant Tilskud skulde man tro, Kommunisterne maatte føle sig veltilfredse. De »borgerlige« Blade, der led store Tab ved Tyskernes Bombning, krævede ingen Erstatning af Staten og fik ingen. Da de nazistiske Blade stoppedes, fik de ramte »borgerlige« Blade end ikke disses Maskiner til Købs, skønt de trængte haardt til dem. Modstandsbevægelsens nye Blade »eksproprierede« ganske roligt de efterspurgte Maskiner, saaledes tog i hvert Fald »Morgenbladet« »Fædrelandet«s Trykkeri.«

Udrensning i Fredericia.

Fra »Fredericia Social-Demokrat« for den 31. Aug. 1945 (bemærk Aarstallet) citerer vi følgende:

»En Grosserer fra Fredericia stod i Dag i Retten tiltalt for Overtrædelse af Udførselsbestemmelserne ved at sende tre Pakker med Fødevarer til Norge under Besættelsen. Grosserereren fandt det underligt, at der var rejst Tiltale mod ham. Pakkerne, der havde en samlet Værdi af 5—600 Kr., som var skaffet til Veje ved en privat Indsamling, var kommet Hjemmefronten i Norge til gode. De var sendt til Aalborg og København, og derfra var de fløjet til Norge med tyske Kurermaskiner.«

— Og saa klager man endda over, at der ikke er Fart i Udrensningen!

Før Gensynet:

— Saa du, at »Berlingske Tidende« skrev, at selv forhærdede Journalister græd, da de hørte Quistings Tale i Retten?

»Frit Danmark« fortsætter Frit Danmark vil optage alle Ukompromiterede

MEDE det Formaal at videreføre Arbejdet, der blev paabegyndt i den illegale Periode - Samling og Samarbejde mellem alle fremskridtsvenlige og demokratiske Kræfter inden for alle Partier og Samfundslag - har »Frit Danmark's Organisationsudvalg i København besluttet at oprette en Landsorganisation, der hedder »Frit Danmarks«, med Lokalforeninger Landet over. Et stiftende Landsmøde holdes

„Frit Danmark“ opretter en Københavns-Afdeling

Organisationens Maal: Konsekvent Gennemførelse af Modstandsbevægelsens Krav, Videreførelse af Fællesskabets Aand og Kontakt mellem alle demokratiske Partier

FREDAG Aften afholdtes et Møde for en indbudt Kreds, der alle har stannet „Frit Danmark“ nær.

»Frit Danmark« faar Lokalfdeling i Horsens

Der har allerede meldt sig 1000 Medlemmer, men flere ventes.

Gennem nogen Tid har der været arbejdet paa Tegning af Medlemmer til Organisationens »Frit Danmark« med det Formaal at faa oprettet en Lokalfdeling for Horsens og Horsenslandet, Fødemægter W. Sørensen oplyser overfor »Horsens Avis«, at der indtil nu er tegnet 1000 Medlemmer i Horsens og Horsenslandet, og det ventes, at endnu flere vil slutte sig til.

Der er allerede indkommet et stort Kontaktskema mellem alle Minister Mogens Fog talte i Gaar i Aarhus-Hallen ved et af »Frit Danmarks« Lokalkomite arrangerede Møde og fremsatte nogle aktuelle politiske Betragtninger, bl. a. om Udransningen, som Ministeren kunde ønske ført bedre til Bunds.

Som foreløbig Bestyrelse valgtes LRS. Niels Andersen, Arkitekt Jørgen Bang, Kunstner Poulmø Bentsen, Fødemægler Ole Birch, Prof. Dr. phil. C. A. Bodelsen, Børge Brandt, »Bops«, Sygeplejerske Ellen Christensen, LRS. Per Fødemægler, Civilingeniør Erling Foss, Stud. Jur. Paul Munch Jensen, Civilingeniør, Dr.

»Frit Danmark« Gruppen fortsætter. Medlemmer af den lokale »Frit Danmark« Gruppe for Frøderiksværk har vedtaget at fortsætte Arbejdet indtil videre i Overensstemmelse med Hovedledelsen for »Frit Danmark«.

Gruppens Bestyrelse består af Lærer Chr. Jacobsen, Formand, Gasværksarbejder Carl Rasmussen, Kasserer, og Bibliotekar B. Ørdal, Se-

tekn. Chr. Ostensfeld, LRS. Karmark Rosted, Stadsbibliothekar Carl Thomsen.

Den foreløbige Bestyrelse vil ret snart henvende sig til offentligheden saaledes, at der kan blive deltagende til for enhver national ukompromitteret, som deler Foreningens Anskuelse, at blive Medlem af Foreningen.

I øvrigt vil selve Landsorganisationen »Frit Danmark« blive dannet ved en Landskongres for samtlige Afdelinger og faglige Grupper i Aarhus i Dagene 15.—16. ds.

ASSENS 315

»Frit Danmark« i Assens

Der har i Skovpavillonen været afholdt et Møde for at faa dannet en udvidet lokal Gruppe i Tilslutning til Bladet og Landssammenslutningen »Frit Danmark«.

Lærer C. Høedersdal gjorde paa Mødet Rede for Sagen, og der nedsattes et Udvalg til at forberede en stiftende Generalforsamling. Udvalget består af Lærer Høedersdal, Gdr. Kaj Balle, Nordby, Kriminalassistent Christiansen, Gdr. Svendborg-Afdeling af »Frit Danmark«.

Der er nu i Svendborg blevet dannet en Lokalfdeling af »Frit Danmark«. Som Formand er valgt Skreddermeester Chr. Jespersen og desuden består Bestyrelsen af Vinhandler Petersen, Direktør Sigurd Aagaard, Arbejdsmand Jens Rasmussen, Ingward Petersen, Troels Hansen og Inapæter Kurt Jacobsen. Man vil i nærmeste Fremtid holde et stiftende Generalforsamling.

Og søge at gøre sin Indflydelse gældende ved det kommende Valg

En Frit Danmark-Afdeling paa Sejersø 315

Paa Sejersø er man f. T. i Gang med at oprette en Afdeling af den tidligere illegale Organisation »Frit Danmark«, der nu fortsætter sin Tilværelse paa legal Vis. Der blev nedsat et Udvalg bestaaende af Gdr. Will. Jørgensen, Lærer Christiansen, Fisker Jens Petersen, Hotelejer Jacobsen og Toldopsynsmand Chr. O. Christensen til at arbejde videre med Sagen. Man vil søge arrangeret et Møde med en af Foreningens

Aarhus-Afdeling af »Frit Danmark«

Lokalfdeling af »Frit Danmark«

Dannet paa et Møde i Odense i Aftes

Ved et Møde i Aftes i Kathedralskolen Festsal dannedes en Lokalfdeling af »Frit Danmark«.

Til Formand valgtes Undervisningsassistent Strange Petersen, og til Bestyrelsen valgtes iøvrigt Radioforhandler Kaac, Kontorchef Lützen, Kontorchef Trolle-Schultz, Arbejd. Chr. Christiansen, Vand- og Gasmester Loft, Direktør Scherfig og Overbetjent i Kriminalpolitiet Tage Andersen.

Foreningen Frit Danmark dannet

Bladgruppens Repræsentant i Bykommiteen bliver Lærer Carl Nielsen

I Aftes holdt Bladgruppen Frit Danmark Møde paa »Astoria« under meget stor Deltagelse, idet der var sendt Indbydelse til saavel Medarbejdere som Bidragydere og faste Abonnenter. Ialt deltog godt 100 Mennesker, der enstemmigt vedtog at danne Foreningen Frit Danmark, Silkeborg.

En »Frit Danmark«-Organisation i Ringkjøbing

Organisationen »Frit Danmark«, en af Besættelsestidens store illegale Organisationer, der blev startet af Mænd fra alle Kredse og Partier, vil fortsætte som legal Organisation i den første Tid **BESTYRELSE PAA LI MEDLEMMER**

Det vedtoges enstemmigt at oprette en Lokalforening for Aalborg og Omegn af Landsorganisationen »Frit Danmark«, og efter den hidtidige Ledelses Forslag valgtes følgende Bestyrelse: Adjunkt Arne Nielsen, Maleren Carlo Wogensen, Kontorassistent Erling Jørgensen, Vinhandler Povl Christensen, Landsretssagfører Ulfot Hansen, Overassistent Jacobsen, Pastor Damtoft, Kontorleder Jens Nicolaisen, Fru Else Gjessing og Frk. Claudia Nørregaard. Bestyrelsen valgtes med alle Stemmer med en — Esteren Duvnæs en.

Lokalforening for »Frit Danmark« stiftet

Vil arbejde for Demokratiet og paa Modstandsbevægelsens Linie uden Skelen til Partipolitik

Et halvt Hundrede Mennesker samledes Tirsdag Aften hos Robert for at stifte en Lokalforening, som skal indgaa under Landsforeningen »Frit Danmark«, der i nær Fremtid ventes oprettet ved et Landsrådsmøde i Aarhus. Som Repræsentant Deputanter sagde, da han bad Velkommen,

Lokalfdeling af »Frit Danmark«. Paa et Møde paa Kathedralskolen er der blevet dannet en Lokalfdeling for Odense af »Frit Danmark«. Der blev talt af Lektor Foged, og efter at Sagfører Vedel havde gennemgaaet Vedtægterne, valgtes der et Repræsentantskab paa en Snes Medlemmer. Det kom bl. a. til at bestaa af Lektor Foged, Landsretssagfører Ernst Petersen, Boghandler Aage Johansen, Overlærer K. P. Samuelsen, Fru Grosserer Thyge Hansen, Fru

Paa Mødet oplyses det, at »Frit Danmark« og »Ringene« slutes sammen til en Forening for Slagelse-Egnen.

HOVEDLEDELSE:

Professor, dr. phil. C. A. Bodelsen
Redaktør, cand. mag. Elias Bredsdorff
Fagforeningsformand Chr. Christiansen
Redaktør Kate Fleron
Minister Mogens Fog
Redaktør Børge Houmann
Reservekirurg, dr. med. Telt Kærn
Rigsdagsstenograf Gelius Lund
Docent Aksel Milthers
Udenrigsminister J. Christmas Møller
Professor, dr. phil. Arne Noe-Nygaard
Civilingeniør, dr. techn. Chr. Ostensfeld
Civilingeniør Ejnar Thorsen

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron (sidstn. ansvarlig overfor Presseloven) (Træffes Kl. 14—16)

Redaktionens Adresse: Nørre Voldgade 11, København K
Telefon Central 15.745

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen, Ny Vestergade 13

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes paa ethvert Posthus, hos Landpostbudene eller gennem de lokale Frit Danmark-Grupper. Bladets Løssalgspris er 30 Øre.

Ekspeditionens Adresse er: Nørre Voldgade 11, København K, Telefon: Central 15.745. Abonnement kan ogsaa tegnes skriftligt eller telefonisk direkte til Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning vil blive udsendt.